

Fylkesmannen i
NORDLAND

- vinner til Nordlands beste

Verneplan Lofotodden Nasjonalpark

Utkast til høringsdokument - 11.april 2014

Miljøvernavdelinga

Rapportnummer/år

Foto:

Forsidebilde: Bunesstranda

Foto: Ingvild Gabrielsen, Fylkesmannen i Nordland

Forord
brødtekst

Innhold

1	Innledning	5
1.1	Bakgrunn for arbeidet	5
1.2	Ytre planavgrensning	5
1.3	Administrative og demografiske forhold	5
1.3.1	Nordland fylke	5
1.3.2	Moskenes kommune	5
1.3.3	Flakstad kommune	6
1.4	Lovgrunnlag for planarbeidet	6
1.5	Mål for planarbeidet	7
1.5.1	Naturmangfoldloven	7
1.5.2	Hvorfor vern av Lofotodden?	7
1.6	Arbeidsform	9
1.6.1	Organisering av arbeidet	9
1.6.2	Hva har skjedd så langt	10
1.6.3	Videre saksgang etter høring	11
2	Områdebeskrivelse – verneverdier og brukerinteresser	11
2.1	Miljøverdier	11
2.1.1	Landskap og geologi	11
2.1.2	Naturmiljø	12
2.2	Kulturminner og kulturhistorie	14
2.2.1	Eldre kulturminner	14
2.2.2	Nyere tids kulturhistorie	15
2.3	Brukerinteresser	16
2.3.1	Reiseliv	16
2.3.2	Landbruk	16
2.3.3	Friluftsliv, jakt og fiske	17
2.3.4	Fiskeri	17
2.3.5	Drikkevannskilder	17
2.3.6	Hytter	17
2.3.7	Forsvarets virksomhet	18
2.4	Spesielle utfordringer i planområdet	18
2.4.1	Gjengroing og fremmede arter	18
2.4.2	Tilrettelegging og slitasje	19
2.5	Kommuneplaner	19

3	Forslag til vern	20
3.1	Forslag til avgrensning	20
3.1.1	Kriterier for avgrensning	20
3.1.2	Verneareal	20
3.1.3	Konkret avgrensning	20
3.1.4	Omfang av verneforslaget	24
3.2	Forslag til verneforskrift for Lofotodden nasjonalpark	24
3.3	Kommentarer til forslag til forskrift for Lofotodden nasjonalpark	28
3.4	Konsekvenser av verneplanen	33
3.4.1	Reiseliv	33
3.4.2	Landbruk	34
3.4.3	Friluftsliv, jakt og fiske	34
3.4.4	Fiskeri	35
3.4.5	Drikkevannskilder	35
3.4.6	Fritidsboliger	35
4	Forvaltning og oppsyn	36
4.1	Forvaltningsmyndighet	36
4.2	Rådgivende utvalg	36
4.3	Forvaltningsplan	36
4.4	Oppsyn	37
5	Kilder	37

1 Innledning

1.1 BAKGRUNN FOR ARBEIDET

Fylkesmannen i Nordland fikk i 2012 i oppdrag fra Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for naturforvaltning) å starte utredningsarbeid for en nasjonalpark i Moskenes kommune. Bakgrunnen var en anmodning fra Moskenes kommune til Miljødirektoratet om at utredningsarbeid for etablering av Lofotodden nasjonalpark skulle starte. Siden en naturlig avgrensning av området også ville inkludere areal i Flakstad kommune inviterte Fylkesmannen de med i arbeidet i desember 2012. Begge kommunene har behandlet saken politisk, og ønsker utredning av nasjonalpark i området.

Før planarbeidet startet ble Sametinget forespurt om de ønsket konsultasjon, jf. avtale mellom Sametinget og Miljøverndepartementet av 31. januar 2007. Sametinget ga tilbakemelding på at de ikke så behov for videre konsultasjon om verneplan for Lofotodden nasjonalpark.

1.2 YTRE PLANAVGRENSNING

Planen omfatter areal på Moskenesøya i kommunene Moskenes og Flakstad. Langs kysten strekker planområdet seg fra Mulstøa i Flakstad kommune og sørover langs yttersida av Moskenesøya til Hell i Moskenes kommune. På innersida går grensen videre nordover langs kysten, til Å i Moskenes kommune. Langs innersiden av Moskenesøya fra Å til Mulstøa følger grenseforslaget fjellsidene slik at de fleste større fjellpartiene ligger innenfor planområdet. For kart med plan avgrensning, se kart [xx](#).

1.3 ADMINISTRATIVE OG DEMOGRAFISKE FORHOLD

Tallene under er hentet fra Statistisk sentralbyrå (www.ssb.no) per 1.1.2014. I tillegg er det hentet informasjon fra kommunens og fylkeskommunens hjemmesider.

1.3.1 Nordland fylke

Nordland fylke består av 44 kommuner med et samlet landareal på om lag 38 480 km², noe som tilsvarer omtrent 12 % av Norges landareal. Folketallet er 239 611. Bodø er administrasjonssenter.

Nordland er et svært variert fylke. Den lange kystlinja med fjorder og utallige øyer, holmer og skjær, i kontrast til store fjellkjeder og daler, preger landskapet i fylket. Det meste av bosetting og jordbruk er langs kysten, under 300 m over havnivå. Om lag 64 % av fylkets areal er mer enn 300 m.o.h.

1.3.2 Moskenes kommune

Moskenes er en av landets mest fiskeriavhengige kommune, og Lofotfisket har stor betydning for næringslivet. Turisme er også en viktig næring og det er etablert mange rorbu- og restaurantanlegg. I Moskenes er det også mange museer, blant annet Norsk Fiskeværsmuseet og Norsk telemuseum.

Det er to naturreservat i kommunen: Oddan naturreservat på Sørvågen, og Lofotodden naturreservat vest for de fraflytta bygdene Hell og Buvågen. Naturreservatene har et samlet landareal på 0,2 km². Dersom denne verneplanen blir vedtatt vil 58 % av kommunens landareal være vernet etter naturmangfoldloven.

1.3.3 Flakstad kommune

Flakstad kommune har et landareal, inkludert ferskvann, på om lag 178 km². Kommunen omfatter den nordlige delen av Moskenesøya og Flakstadøya. Flakstad grenser i sør mot Moskenes kommune, og i nord mot Vestvågøy kommune. Kommunesenteret er på Ramberg. Folketallet var per 1.1.2014 1376. Størstedelen av befolkningen bor på Fredvang, Ramberg, Sund, Skjellfjord, Nesland, Nusfjord og Napp.

Næringslivet er dominert av fiske. Fiskeflåten består hovedsakelig av mindre båter, og Lofotfisket er det dominerende fisket. Det største fiskeværet i kommunen er Napp. Landbruk og oppdrett er også viktige næringer. Det er en del industri i kommunen, nært knyttet til fiske. De siste årene har reiselivet fått større betydning. Det er etablert flere rorbuanlegg, og en del gallerier og museum.

Flakstad kommune har per i dag ingen områder vernet etter naturmangfoldloven. Dersom denne verneplanen blir vedtatt vil 14 % av kommunens landareal være vernet etter naturmangfoldloven.

1.4 LOVGRUNNLAG FOR PLANARBEIDET

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) ble vedtatt 19. juni 2009, og trådte i kraft 1. juli 2009. Denne loven er lagt til grunn for vurderingene om vern av Lofotodden nasjonalpark.

Nasjonalparker opprettes med hjemmel i naturmangfoldlovens § 35. Ved vedtak om vern vil det fastsettes en forskrift, jfr. naturmangfoldlovens § 34. Forskriften gjelder for et gitt areal som avgrenses på et kart. I forskriften angis verneområdets formål, herunder hvilke natur- og kulturverdier vernet skal ivareta og den tilstand som ønskes oppnådd med vernet, verneområdets grenser, berørte eiendommer og bestemmelser om bruk av området. Verneforskriften utarbeides med bakgrunn i forskriftsmal utarbeidet av Miljødirektoratet, og skal tilpasses det enkelte verneområdet. Verneforskriften skal regulere aktivitet som skader eller kan skade verneverdiene, men skal ikke vær mer restriktiv enn nødvendig, for å ivareta formålet med vernet.

Vernet tar ikke eiendomsretten fra grunneierne, men vil som regel begrense råderetten gjennom forskriften.

Verneplanprosesser er underlagt forskriften om konsekvensutredninger. Formålet med konsekvensutredninger er å klargjøre virkninger av tiltak som kan ha vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn. Konsekvensutredningen skal sikre at virkningene blir tatt i betraktning under planleggingen av tiltaket og når det skal tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår tiltaket skal gjennomføres. Krav om konsekvensutredning er hjemlet i plan- og bygningsloven V kap. 14 *Konsekvensutredninger for tiltak og planer etter annet lovverk*. En nærmere spesifisering om hvilke tiltak som krever konsekvensutredning er gitt i forskrift om konsekvensutredninger av 30. juni 2009. Her går det frem at planer for nasjonalparker større enn 500 km² alltid skal behandles etter forskrift om konsekvensutredning, mens områder større enn 250 km² skal behandles etter forskriften dersom planene fører til en vesentlig endring i dagens bruk for primærnæringer eller reiseliv i lokalsamfunnet. Utredningsområde for vern av Lofotodden nasjonalpark er 106 km² og utløser ikke krav om konsekvensutredning. Det er likevel gjort kartlegginger i området for å klarlegge bruks- og verneverdier i området.

1.5 MÅL FOR PLANARBEIDET

1.5.1 Naturmangfoldloven

I naturmangfoldlovens § 33 er mål for områdevern beskrevet:

Naturmangfoldlovens § 33 mål for områdevern

Verneområder på land, i vassdrag og i sjø etter dette kapittel skal bidra til bevaring av

- a) variasjonsbredden av naturtyper og landskap,
- b) arter og genetisk mangfold,
- c) truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter,
- d) større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv,
- e) områder med særskilte naturhistoriske verdier,
- f) natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene,
- g) økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller
- h) referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

Når det etter en annen lov treffes vedtak om å beskytte naturen i et område, bør det legges vekt på målene i første ledd. Inngår slike vedtak etter annen lov i en plan som omfatter områder beskyttet ved vedtak etter denne loven, kan Kongen gi regler for å sikre at beskyttelsen etter de forskjellige lovene samordnes i forhold til målet med planen.

Begrunnelse for opprettelse av et verneområde må ta utgangspunkt i de mål som er listet i nml § 33, samt politiske mål for områdevern og vern av natur.

Verneplan for Lofotodden nasjonalpark er igangsatt etter ønske fra Moskenes og Flakstad kommune. Kommunens motivasjon for å få etablert nasjonalpark avviker i noen grad fra målene i nml § 33, men er likevel en viktig del av begrunnelsen for verneplanen. Hensynet til positive ringvirkninger for næringer og lokalsamfunn kan være en medvirkende begrunnelse for vern, og få betydning for utforming av vernebestemmelser innenfor rammen av de mål som gjelder for området, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009).

1.5.2 Hvorfor vern av Lofotodden?

Politisk motivasjon – bakgrunn for at kommunene ønsker nasjonalpark

Spørsmål om vern av Lofotodden som nasjonalpark ble første gang aktuelt i 2007 da man jobbet med søknad om verdensarvstatus for Lofoten. Spørsmål om utredning av nasjonalpark ble behandlet politisk i Moskenes kommune i juni 2007. Etter et folkemøte i juni 2008 vedtok kommunen at det var behov for mer kunnskap før utredningsarbeidet skulle starte. Fylkesmannen ga skjønnsmidler til et lokalt forprosjekt, og rapporten "Lofotodden Nasjonalpark. Forstudium til konsekvensanalyse" ble utarbeidet av Ottar Schiøtz på oppdrag fra Moskenes kommune i 2012. Som del av satsingen på bærekraftig reiseliv og annen næringsutvikling hadde man også fokus på utvikling av et nasjonalparksenter og et malstrømsenter. Forstudiet har oppsummert hvorfor kommunen ønsker å utrede nasjonalpark:

1. For å verne om natur, kultur og friluftsliv som grunnlag for bosetting og styrking av lokalt næringsliv.
2. En nasjonalpark kan gi bedre muligheter til å styre og beskytte bruken av arealer, først og fremst til gagn for de to hovednæringene; kystfiske og reiseliv.
3. En nasjonalpark kan gi mer oppmerksomhet og høyere status – og motivere til økt statlig, fylkeskommunal og privat investeringslyst i Moskenes.
4. Nasjonalparkstatus kan gi grunnlag for nye varige arbeidsplasser innen forvaltning, utdanning, forskning og kunnskapsformidling.

Forprosjektet ble behandlet politisk av kommunestyret i Moskenes kommune 26. april 2012, og det ble vedtatt å be Direktoratet for naturforvaltning om å starte arbeidet med utredning av Lofotodden nasjonalpark.

Siden en naturlig avgrensning av området også ville inkludere areal i Flakstad kommune ble de invitert til å delta i verneplanarbeidet i desember 2012. Kommunestyret i Flakstad behandlet saken 19.2.2013, og vedtok å delta i prosessen med utredning av nasjonalpark på Moskenesøya.

Begrunnelse for vern med utgangspunkt i naturmangfoldlovens § 33.

Etablering av Lofotodden nasjonalpark vil i større og mindre grad bidra til at målene i naturmangfoldlovens § 33 bokstav a, b, c, d, e, f og h nås. Nedenfor er et sammendrag av de viktigste verneverdiene i området med henvisning til nml § 33.

Lofotodden og Moskenesøya er kjent for sitt storslagne og særprega landskap (nml § 33 a). Området domineres av smale, høye tinderekker med små strandflater omgitt av åpent hav, noe som er et sjeldent naturfenomen. Fjellene er svært karakteristiske og representerer et sjeldent landskap med spesielle utforminger. Vi finner til dels det samme landskapet lenger nord i Lofoten, men ikke i samme grad som på Moskenesøya.

Landskapet i planområdet har også stor naturhistorisk verdi (nml § 33 e). Kombinasjonen av jordskorpens bevegelser og glisiale prosesser har skapt et kystlandskap av framstående estetisk betydning. På Moskenesøya finnes bergarter med en alder på 2,7 milliarder år som er blant de eldste i landet. Under siste istid stengte Lofotveggen av for den vestgående brestrømmen fra innlandsisen, og drenerte den sørover. Kun i kortere perioder var isen mektig nok til å gå over Lofotfjellene. De høyeste fjelltoppene stakk da over isen som nunataker. Med liten påvirkning av innlandsisen kunne små lokale breer vokse frem og eksistere i lange tidsrom, og forme det storslagne alpine landskapet i Lofoten. Gamle strandlinjer i Lofoten og Vesterålen med en alder på opp mot 18.000 år er trolig blant de eldste i landet, hvilket indikerer at Lofoten og Vesterålen tilhører de tidligste isfrie områdene i Norge. Tidlig isfrie forhold og nunataker i Lofoten under siste istid sannsynliggjør at fjellfloraen i området representerer noen av de eldste plantene i Norge, og kan dermed ha en interessant genetisk variasjon (nml § 33 b). Strandflaten (omtalt under punkt 2.1.1) finner vi i Norge og Grønland, men er ellers sjelden.

De fleste nasjonalparker i Norge ligger i høyfjellsområder. Nasjonalparkene langs kysten ligger i stor grad i fjordområder, eller langs den indre kysten. Det er de senere årene etablert noen nasjonalparker langs den ytre kysten: Ytre Hvaler, Færder og Seiland. Ingen av nasjonalparkene i Norge fanger imidlertid opp det særprega og kystalpine landskapet vi finner i Lofoten. Vern av Lofotodden nasjonalpark vil helt klart bidra til større variasjonsbredde av landskap i norske verneområder (nml § 33 a).

Planområdet domineres av naturtypene *nakent berg* og *ur og rasmark*. Den store andelen rasmark er spesiell for området, og viser at forvitningsprosessene som har bidratt til å danne landskapet fremdeles pågår. Et lite område med kalkrikt kystfjell og de store sanddyne-systemene er andre naturtyper som i særlig grad bidrar til å oppnå målene i nml § 33 a. Etablering av Lofotodden nasjonalpark vil også fremme bevaring av de trua og rødlista naturtypene kulturmarkseng, boreal hei og sanddyner (nml § 33 c). Kulturmarkseng og boreal hei er kulturbetinga naturtyper som er avhengig av bruk i form av beite eller slått for å opprettholdes. Opphør av beite og slått er en av truslene mot norsk natur (Kålås m.fl. 2010). På steder med tidligere bosetting finner vi relativt store areal kulturmarkseng. Det er også større sammenhengende områder med boreal hei, særlig på den nordlige delen av

Moskenesøya. Her er det fremdeles beitedyr i utmarka, og området er i god hevd. Større sanddynesystemer finner vi i Kvalvika, på Horseidet og på Bunes.

Lofotodden har betydning som hekkeområde for sjøfugl (nml § 33 b). Området har særlig verdi for artene teist, toppskarv og krykkje. Rovfugl som havørn og kongeørn hekker også innenfor planområdet. I deler av området finner vi artsrik vegetasjon med forekomst av rødlista og regionalt sjeldne arter (nml § 33 b). Dette gjelder særlig kulturmarkseng på skjellsand, blant annet i Kvalvika, Horseidet, Bunes samt rundt Refsvika og Hell. Det er også et mindre område med rik fjellvegetasjon rundt Turtnbakkheia i den sørlige delen av området. Det er registrert en rekke arter av rødlista beitemarkssopp rundt Bunes og Einangen. Trolig vil undersøkelser kunne avdekke lignede funn i kulturmarkseng i andre deler av planområdet. En del kalkkrevende arter har sine nordvestligste funnsteder innenfor området, eks. kalktelg og storblåfjær. Genetisk utveksling mellom populasjoner vil her være begrenset, og hver enkelt lokalitet kan dermed ha en betydelig del av den genetiske variasjonen innen arten (nml § 33 b). Dette vil kunne ha betydning for artens fremtidige overlevelsessevne.

Planområdet utgjør et større naturområde med fravær av tekniske inngrep. Økosystemene med sine funksjoner og naturlige prosesser er i stor grad intakte (nml § 33 d). Eksempel på pågående prosesser ser vi blant annet i de aktive sanddynesystemene, samt i områder med høy forvitring og erosjon. Planområdet har stor verdi for utøvelse av enkelt friluftsliv både lokalt, regionalt og nasjonalt. Deler av området er lett tilgjengelig fra Å, Reine (Vindstad), Selfjorden og Fredvang.

Området er rikt på kulturminner, og landskapet er preget av menneskelig bruk gjennom flere tusen år (nml § 33 f). Det er registrert automatisk freda kulturminner langs hele kysten av Moskenesøya, blant annet boplasser så langt tilbake som steinalderen. Flere av kulturminnene som er registrert har nasjonal verdi, blant annet hulemaleriene i Kollhellaren og Bukkhammerhola. Det er også nyere tids kulturminner innenfor området, og det var bosetting en rekke steder helt opp mot 1950-tallet. Spor av nyere tids bosetting finnes i form av hus, hustufter, steingjerder, veier, stø og havneanlegg. Naturtypene og landskapet gjenspeiler også den menneskelige påvirkningen i form av blant annet ekstensivt beitebruk (se avsnitt over, jfr. nml § 33 c). Planområdet har samlet sett stor tidsdybde og svært høy kulturhistorisk verdi (nml § 33 f).

Lofotodden kan være et egnet referanseområde for å følge utviklingen i naturen, og effekten av ulike påvirkningsfaktorer (nml § 33 h). Innenfor planområdet har vi blant annet en unik mulighet til å studere mangfoldet av geologiske prosesser som har formet, og fremdeles former landskapet. Området kan også være egnet til å studere effekten av klimaendringene på naturen. Det er det åpne landskapet som preger området i dag. Årsaken til dette er trolig en kombinasjon av menneskelig påvirkning i form av hogst, beite og slått samt klimatiske forhold. Den menneskelige bruken av området er de siste tiårene betydelig redusert. Selv om det ut fra verneverdiene i området er ønskelig å få i gang skjøtsel, er det ikke realistisk at man klarer dette overalt. Lofotodden kan dermed være et svært egnet referanseområde for å studere betydningen som beite og skjøtsel har for etablering av skog (nml § 33 h) i nordlige værharde områder med oseanisk klima.

1.6 ARBEIDSFORM

1.6.1 Organisering av arbeidet

Arbeidet med verneplan for Lofotodden nasjonalpark ledes av ei styringsgruppe med følgende sammensetning:

Lillian Rasmussen, ordfører Moskenes kommune (leder)
Stein Iversen, ordfører Flakstad kommune (nestleder)

*Robert Walker, kommunestyrerepresentant Moskenes kommune
Veronica Olaisen, kommunestyrerepresentant Flakstad kommune
Egil Murud, kulturvernsjef Nordland Fylkeskommune
Roar Høgsæt, miljøvernsjef, Fylkesmannen i Nordland*

Representanter fra administrasjonen i kommunene og fra sekretariatet hos Fylkesmannen deltar på møter i styringsgruppa.

Styringsgruppa har arbeidet etter følgende mandat:

- *Styringsgruppa skal lede arbeidet med verneplan for Lofotodden nasjonalpark i henhold til føringer i:*
 - *Brev fra Moskenes kommune til Direktoratet for naturforvaltning av 21.5.2012.*
 - *Oppdragsbrev fra Direktoratet for naturforvaltning til Fylkesmannen av 31.5.2012.*
- *Styringsgruppa skal legge til rette for god medvirkning i prosessen.*
- *Styringsgruppa skal ved behov foreta avveininger mellom ulike interesser i området.*
- *Styringsgruppa skal fremme forslag til vern av Lofotodden nasjonalpark.*

Fylkesmannen i Nordland er sekretariat for arbeidet med verneplanen. Fylkesmannen organiserer arbeidet og har skrevet høringsutkast til verneplan og forvaltningsplan med bakgrunn i innspill og føringer fra styringsgruppa. Saksbehandlere hos Fylkesmannen i Nordland er Ragnhild Redse Mjaaseth og Ingvild Gabrielsen. Hege Steigedal er ansatt som lokal prosjektleder for å følge opp arbeidet med verneplanen lokalt.

1.6.2 Hva har skjedd så langt

Arbeidet med verneplanen startet formelt i april 2013 da oppstartsmelding ble kunngjort og sendt på høring. Oppstartsmeldingen ble sendt til alle berørte grunneiere, myndigheter, næringsaktører, lag og foreninger. Det kom inn 29 skriftlige innspill til oppstartsmeldingen. I løpet av tiden frem til høring er det mottatt ytterligere tre skriftlige innspill.

I forbindelse med melding om oppstart ble det arrangert folkemøte på Sørvågen 2.5.2013, det var også åpent kontor i Moskenes og Flakstad kommune 3.5.2013. Det er i tillegg til dette avholdt ytterligere to folkemøter. Ett møte ble arrangert i Sørvågen 23.10.2013 med tema verdiskaping og ett møte ble arrangert på Fredvang 13.1.2014, der resultater fra kartlegging av verne- og brukerinteresser ble presentert.

Styringsgruppa har så langt i prosessen avholdt fem møter og en befaring. Konstituerende møte ble holdt 27. februar 2013 i Moskenes.

Styringsgruppa har vedtatt at det skal etableres en referansegruppe. Følgende interesser har fått tilbud om å delta i referansegruppa: grunneiere (fra stedene: Tuv, Ånstad, Hell, Refsvika, Hermannsdalen, Bunes, Vindstad, Horseidet, Kirkefjorden og Fredvang), beitelag, fiskarlag, reiseliv, idrettslag, historielag, turistforening, jeger- og fiskerforening, Norsk Ornitologisk Forening (NOF) og Museum Nord. Kommunene har også hatt mulighet til å velge 2 ungdomsrepresentanter hver. Så langt i prosessen er det avholdt tre møter med referansegruppa.

I tillegg til dette har Fylkesmannen og lokal prosjektleder gjennomført befaringer og møter med grunneiere og andre interesser der det har vært behov eller ønske om det.

Fylkesmannen har med bakgrunn i resultater fra kartlegginger, innkomne innspill og føringer fra styringsgruppa utarbeidet forslag til verneplan og forvaltningsplan som nå sendes på høring.

1.6.3 Videre saksgang etter høring

Verneplanen sendes nå på høring til alle berørte grunneiere, myndigheter, næringsaktører, organisasjoner m.m. I forbindelse med høringen vil det arrangeres folkemøter og åpent kontor i begge kommunene. Etter behov og ønske vil det også gjennomføres møter og befaringer med grunneiere eller andre interesser.

Etter at høring av verneforslaget er avsluttet vil styringsgruppa oppsummere innkomne innspill og komme med sin tilrådning. Verneplanen skal så behandles politisk av begge kommunene. Dersom styringsgruppa og kommunene går inn for vern vil det oversendes en tilrådning om vern til Miljødirektoratet. Miljødirektoratet skriver tilrådning om vern til Klima- og miljødepartementet på grunnlag av styringsgruppas forslag, høringen og den politiske behandlingen. Eventuelt vedtak om vern av Lofotodden nasjonalpark gjøres av Kongen i statsråd.

2 Områdebeskrivelse – verneverdier og brukerinteresser

Planavgrensning er vist i plankartet, se vedlegg xx. Det foreslåtte verneområdet utgjør 109 km², hvorav 15 km² er havflate. Av landareal er 69 km² av det foreslåtte verneområdet i Moskenes kommune og 25 km² i Flakstad kommune.

Området består for det meste av næringsfattig berggrunn med amfibolitt, hornblendegneis og glimmergneis som klart dominerende bergarter. Mellom Hellevika og Gjerdvika i sørvest og Ånstadvatnet i øst består berggrunnen av anortositt, som er mer næringsrik. Store deler av området er dekket med bart fjell eller tynt løsmassedekke. Løsmasseforekomster som er interessant for artsmangfoldet er strandavsetninger ved havet med innhold av kalkfragmenter (skjellsand). Dette finner vi blant annet i tilknytning til sanddynesystemene på Bunes, Horseidet og i Kvalvika.

Klimaet er kjølig oseanisk og nedbørsrikt. Naturgeografisk ligger det meste av området i mellomboreal vegetasjonssone, med de høyere liggende delene i nordboreal og lavalpin sone. Området ligger i klart oseanisk vegetasjonsseksjon (Moen 1998).

Det er ingen tyngre tekniske inngrep innenfor planområdet. To av vassdragene som grenser til området er regulert: Krokvatnet og Tennesvatnet i Moskenes, samt Fageråvatnet og Solbjørnvatnet i Flakstad. I Stokkvika (Moskenes) har Forsvaret et skytefelt.

Som følge av verneplanprosessen er det gjennomført kartlegginger av viktige verne- og brukerinteresser i planområdet. Rapporter med resultater fra dette arbeidet kan lastes ned fra Fylkesmannens hjemmeside.

2.1 MILJØVERDIER

2.1.1 Landskap og geologi

Kunnskap om geologi er hentet fra boka «Norge blir til. Norges geologi» (Ramberg m.fl. 2006), Mæhlum (2010), Fjalstad (2001) og Hansen (2011).

Utredningsområdet ligger i landskapsregion Lofoten og Vesterålen, underregion Vest-Lofotens ytterside (Puschmann 2005), og beskrives slik: «Spesielt for regionen er en sterk forvitring og oppsprekking av berggrunnen som kan gå flere titalls meter ned. På Værøy, Moskenes- og Flakstadøya står fjella rett i havet, og danner den mektigste biten av

Lofotveggen med ekstreme tindefjell- og botntopografi så kraftig gjennomskåret av fjorder og sund at landflikene bare så vidt henger sammen.»

Topografien i planområdet er alpin og preget av spisse fjelltopper mellom 400 og 900 moh. Høyest er Hermannsdalstinden ut mot havet vest for Reine på 1029 moh. Flere steder er det nokså lange og til dels høye, nakne bergvegger. Området er ellers preget av mange korte dalfører, både vendt mot øst og vest. Ved Bunesfjorden, Horseidet og dels ved Kvalvika skjærer dalførene seg tvers gjennom fjellrekka ut mot havet. Ellers finnes det områder med mer slak fjellhei i nordre del, samt enkelte små høydeplatå ved Stokkvikdalen i nord og ved Turtnakkheia og Hellsegga i sør. Det er likevel de spisse tindene og bratte fjellkammene med tilhørende dype daler som preger landskapet. Planområdet har flere små til middels store innsjøer. De største innsjøene Ågvatnet, Hermannsdalsvatnet og Stokkvikvatnet som ligger i lavlandet, og er knyttet til de største dalførene.

Landskapet vi finner rundt Lofotodden er et resultat av en rekke geologiske prosesser. På Moskenesøya finner vi 2,7 milliarder år gamle gneiser som er blant de eldste bergartene i Norge. Disse er omkranset av smeltebergarter som trengte opp igjennom jordskorpen for 1,8 milliarder år siden. Lofoten ble dannet i forbindelse med oppsprekking av jordskorpa, i jura og kritt, hvor områdene rundt (Vestfjordbassenget og Ribbanbassenget), sank inn og Lofoten ble stående igjen som en lang rygg, derav navnet Lofotryggen. Senere (i tertiær) ble området på nytt hevet ca. 1000 meter. Hevingen var størst nordøst i Lofoten og fjellryggen heller derfor mot sør og forsvinner under havet ved Røst.

Under siste istid fungerte Lofoten som en barriere som effektivt drenerte brestrømmen fra innlandsisen sørover via Vestfjorden. Innlandsisen, som kom fra øst, var kun i kortere perioder mektig nok til å bevege seg over Lofotfjellene. De høyeste fjelltoppene stakk da over isen som nunataker. På grunn av lite påvirkning av innlandsisen kunne små lokale Lofotbreer vokse frem og eksistere i lange tidsrom. De formet det vakre landskapet i Lofoten med tinder, egger, dype botner og trange fjorder. Vestkysten av Lofoten og Vesterålen var trolig også blant de tidligst isfrie områdene i Norge etter siste istid.

Strandflaten er en annen karakteristisk landform. Det er en slakt skrånende erosjonsflate som avgrenses mot land av en bratt fjellvegg og går til ca. 50 meter under havnivå. Dannelsen er en kombinasjon av frostforvitring, bølge- og iserosjon. Fordi havnivået under større nedisinger var lavere enn i dag, ligger en større del av strandflaten nå under vann og gir opphav til et utall av større og mindre øyer, holmer og skjær. Strandflaten i Lofoten strekker seg opp mot 10 km ut i havet.

Det er kartlagt landskapstyper innenfor hele planområdet (Uttakleiv m.fl. upubl.). To landskapstyper dominerer området: *lågfjellsmassiv med tindelandskapspreg* og *kystslettas åpne viker og klippekyst*. I forbindelse med landskapskartleggingen er det gjort en verdisetting av landskap ut fra kriteriene representativitet og sjeldenhet. Planområdet er gitt svært store landskapsverdier, se temakart xx. Smale, høye tinderekker omgitt av åpne havområder er sjeldne naturfenomener i global sammenheng. Kombinasjonen av jordskorpens bevegelser og glasielle prosesser i Lofoten har skapt et kystlandskap med framstående estetisk betydning. Særlig stor verdi er det knyttet til landskapet fra spissen av Lofotodden og nordover til Ågdalen og Stokkvika, samt fra Bunes/ Bunesfjorden og nordover til og med Horseiddalen.

2.1.2 Naturmiljø

Informasjon i dette kapittelet er hentet fra rapportene:

- Naturtypekartlegging etter NiN (Naturtyper i Norge) på Lofotodden (Hanssen m.fl. 2013)
- Naturtypekartlegging i Værøy og Moskenes kommune (Blindheim m.fl. 2008)
- Rapport fra registreringer i verdifulle kulturlandskap i Nordland (Gaarder m.fl. 2004)

Naturtyper og vegetasjon

Innenfor planområdet er det liten variasjon i antall naturtyper. Dette skyldes først og fremst den ensartede berggrunnen, som med noen få unntak er næringsfattig. Nesten 40 % av planområdet er definert som «*nakent berg*», mens over 20 % er «*åpen ur og rasmark*». Andre naturtyper med stor utbredelse i planområdet er «*fjellhei og tundra*» og «*boreal hei*» med henholdsvis 15 og 12 % dekning. I **temakart xx** er en oversikt over kartlagte naturtyper i planområdet.

De mest interessante naturmiljøene finner vi langs strandflata på steder der det tidligere har vært bosetting. Her er det områder med kulturmarkseng som tidligere var slåtte- og beitemark. Kulturmarkseng er en rødlista naturtype med mange sjeldne arter knyttet til seg. Særlig i den nordlige delen av planområdet som fremdeles beites, eller har vært beitet inntil nylig, finner vi stort mangfold av planter. Dette forsterkes i strandavsetninger ved havet med kalkfragmenter (skjellsand). En annen interessant naturtype er sanddynemark. Store sanddynesystem finner vi på Bunes og Horseidet, mens det er mindre områder med sanddynemark rundt Refsvika og Kvalvika. Her gir kombinasjonen av skjellsandavsetninger og beitebruk områder som botanisk sett er svært interessante. På Bunes er det også gjort funn av flere rødlista beitemarkssopp knyttet til kulturmarkseng og sanddynene.

Innenfor planområdet er det i nyere tid registrert følgende rødlista karplanter og sopp, rødlistestatus angitt i parentes: engbakkese (NT - nær truet), hvitkulle (NT), gyllen vokssopp (NT), skifervokssopp (NT), lillagrå rødspore (VU - sårbar), sauevokssopp (VU), russelærvokssopp (NT). Alle de registrerte rødlisteartene er knyttet til kulturmark. I tillegg til rødlista arter er det også registrert flere regionalt sjeldne arter innenfor planområdet. Dette er arter som er på kanten av utbredelsesområdet sitt, eller som skiller seg ut fra vegetasjonen lokalt. Av kalkkrevende arter kan reinrose og rødflangre nevnes. Begge artene forekommer til dels tallrike på stabiliserte sanddyner og andre skjellsandavsetninger. Reinrose ble også registrert på fjellet ved Turtnbakkheia. En annen art som kan nevnes er den lille bregnen kalktelg som ble registrert i rasmark under den vestre foten av Turtnbakkheia. Kalktelg er sterkt tilknyttet kalkrik berggrunn. Den er ikke registrert i Lofoten tidligere og nærmeste funn er i Bodø og Harstad.

Planområdet tilhører den nordligste delen av Norge med sterk oseanisk vegetasjonsseksjon. Flere kystbundne plantearter har noen av sine nordligste forekomster her. Typiske eksempler på dette er storfrytle og smørtelg, som begge finnes spredt til vanlig i utredningsområdet og som trives i litt fuktige og fattige lisider. I de sørvendte liene kan mer varmekjære arter dukke opp, og i 2013 ble det gjort nyfunn av storblåfjær ved Tuv og Ånstad i sørøst. Storblåfjær er vanlig langs kysten nord til Bodø, men den er ikke registrert tidligere i Lofoten. Til tross for næringsfattig berggrunn betraktes likevel fjellfloraen som interessant. Lofoten er ett av områdene som tidligst ble isfritt etter siste istid, og noen av fjellplantene kan ha sine eldste forekomster i Norge her. Forekomst av enkelte kalkkrevende arter i sørlige deler av området utgjør også vestlige utpostlokaliteter.

Fugl

Det ble gjennomført kartlegging av hekkende sjøfugl i utredningsområdet til Lofotodden nasjonalpark i 2013 (Larsen & Wergeland Krog 2013). 37 hekkeplasser for sjøfugl ble registrert i Moskenes kommune og 11 lokaliteter i Flakstad kommune, se **temakart xx**. Av

disse ble 3 lokaliteter vurdert å være svært viktige: Sørholmen og Nordholmen i Moskenes kommune (Lofotodden naturreservat) og Skarvura i Flakstad. I tabellen nedenfor er forekomster oppsummert for de ulike artene:

Tabell xx: Forekomst av ulike arter fordelt på art, antall og lokaliteter.

Art	Antall	Lokaliteter og kommentarer
Ærfugl	35-40 ærfuglhanner	Tidspunkt ikke ideelt for kartlegging. En større flokk utenfor Moholman i Flakstad
Toppskarv	165-170 antatt hekkende par	20 kolonier registrert. De største er Skarvura, Sørholmen, Nordholmen, Skjevlooden og Ryten.
Krykkje (EN)	41 antatt okkuperte reir	Tre kolonier registrert: Andstabbvika, Tindsvika, og Skjevlsteinen.
Teist (VU)	385 individ	Vanlig i hele området. Størst konsentrasjon følgende steder: Sørholmen/Nordholmen, Krykkjeholmen, Grasholmen, Bukkhammaren, Saubukta, Kjerringneset, Ryten, Fuglhuken/ Skarvura/Oterneset
Gråmåke	95-105 hekkende par	Kolonier med mer enn 5 par følgende steder: Andstabbvika, Røddøya, Sørholmen, Nordholmen, Skarvura og Moholman,
Svartbak	90-100 hekkende par	Kolonier med mer enn 5 par følgende steder: Røddøya, Sørholmen, Nordholmen og Moholman.
Havhest (NT)	1 individ	Observert ved Kvalvika. Mulig hekking her (egna hekkelokalitet)
Lunde (VU)	10 individ	Observert ved Ertenhella. Mulig hekking her (egna hekkelokalitet)
Havørn	4 voksne fugler	Observert ved Bukkhammaren, i Hermannsdalsvika, i berget sør for Kalkoneset og ved Horseidet/ Hjellberget.

Sammenlignet med forrige heldekkende telling som ble gjennomført på 1980-tallet (Strann m.fl. 2006) viser tellingen fra 2013 betydelig nedgang i bestandene av de fleste artene. I 1985 oppgis lunde, alke og lomvi å hekke på Nordholmen og Sørholmen, ingen av disse artene var tilstede i 2013. På Nordholmen og Sørholmen ble det kartlagt 200 par toppskarv i 1985, i 2013 ble det kun registrert 42 par. I 1985 ble det registrert en krykkjekoloni med 120 par på Nordholmen, i 2013 var denne forlatt. Det er også en stor nedgang i hekkebestandene av gråmåke, svartbak, fiskemåke, terne og teist.

Lofotodden er et viktig hekkeområde for sjøfugl. Bestandene av hekkende sjøfugl er imidlertid i nedgang, en utvikling vi ser langs store deler av norskekysten. I dag er det først og fremst toppskarv og teist som er utbredte og tallrike i utredningsområdet, men heller ikke disse artene hekker i spesielt store kolonier. Samlet sett må området sies å være viktig for begge artene, særlig vurdert i forhold til artenes bestandssituasjon i Norge nå. Det finnes også to mindre krykkjekolonier i området. Tatt i betraktning denne artens dramatiske bestandsnedgang i Norge, må alle kolonier som har reproduksjon betegnes som viktige.

Planområdet har også verdi som hekke- og leveområde for rovfugl. Kongeørn og havørn har flere kjente hekkelokaliteter på yttersida av Moskenesøya. Andre rovfuglarter som er observert innenfor planområdet er vandrefalk, jaktfalk, tårnfalk, dvergfalk og jordugle. Det er ikke kjent om noen av disse artene hekker i området.

2.2 KULTURMINNER OG KULTURHISTORIE

2.2.1 Eldre kulturminner

Rundt Lofotodden kjenner vi spor etter menneskers virke over en tidsperiode på 6000 år. Både vegetasjon og jordsmonnstilvekst er begrenset, og spor etter hustuffer fra steinalderen og strandvollgraver er synlige uten markeringer eller rekonstruksjoner.

Alle kulturminner eldre enn 1537 er automatisk fredet og har direkte vern etter kulturminneloven. I områder med automatisk freda kulturminner kan det ikke igangsettes noen form for tiltak. Det er gjennomført kartlegging av kulturminner rundt Lofotodden ved flere anledninger. Registreringene er tilgjengelig gjennom databasene Askeladden og kulturminnesøk. I rapporten «*Regional kulturminneplan for Lofoten*» (Nordland Fylkeskommune 2008) presenteres prioriterte nasjonalt og regionalt viktige kulturminner.

På flere av stedene innenfor planområdet er det registrert kulturminner knyttet til ulike tidsperioder, fra steinalder og helt frem til nyere tid.

Spesielt stor verdi er det knyttet til hulemaleriene vi finner i Kollhellaren (Refsvikhula) og Bukkhammerhula, førstnevnte er en av de største hulene i landet med malerier. Kollhellaren er en ca. 115 meter dyp, korsformet kysthule med mer enn 30 okermalte menneskefigurer fordelt på tre figurfelter – ett felt i hver korsarm. Hulemaleriene er ca. 3000 år gamle. Hulemaleriene er ekstremt sårbare, og en av de viktigste truslene er menneskelig påvirkning. I Kollhellaren kan besøkende få oppleve en del av hulen i følge med sertifiserte guider. Det er ellers ferdselsforbud i begge hulene.

Et annet område med spesielt stor verdi for kulturminner er Ånstad. Ånstad er et helhetlig kulturmiljø uten moderne inngrep. Området er rikt på kulturminner og har stor tidsdybde. Øst for Ånstadvatnet er det et stort felt med tufter fra steinalderen. Feltet strekker seg over 200 meter og består av ca. 15 hustufter. Det er i tillegg mulige spor etter en gårdshaug fra jern-/middelalder nord for dette tuffefeltet. Det er også registrert en gårdshaug sørøst for Ånstadvatnet. Mellom de to gårdshaugene og rekken med steinaldertufter ligger et kulturlandskap rikt på levninger av ulik alder (hus- /nausttufter, steingjerder, rydningsrøyser, åkre og veifar). Disse synes eldre enn sporene etter jordbruksbebyggelsen lengst sør som ble fraflyttet i 1949. Ånstad er ellers karakterisert ved store båtstøer og steinvorrer, et forsøk på å overleve uten molo.

I tillegg til områdene nevnt over er det registrert automatisk freda kulturminner i Indretuvvika, Hell, Buvågen, Refsvika, Steinberget, Hermannsdalen, Bunes, Kvalvika, Stokkvika og på Mulstøa.

2.2.2 Nyere tids kulturhistorie

Informasjon i dette kapittelet er hentet fra boka «*På et berg eg kalla mett*» (Røde 1994) og fra innspill i verneprosessen.

Langs kysten av Lofotodden var det inntil første halvdel av 1900-tallet fast bosetting på stedene Ånstad, Tuv, Hell, Buvågen, Refsvika, Hermannsdalen, Bunes og Horseid i Moskenes kommune og i Kvalvika, Stokkvika og Mulstøa i Flakstad kommune. Brukene på yttersida var i hovedsak kombinasjonsbruk med fiske og småbruk. Fiske gav kontanter og mat, mens jordbruket gjorde de selvforsynt med kjøtt, ull og melkeprodukter som smør og ost. Åkerdrift var ikke vanlig, men det ble dyrket noe potet, spesielt i krigsårene. Inntekt fra fiske brukte de til å kjøpe varer som mel, sukker, grønnsaker, parafin og ved. I motsetning til fiskeværene på innersida var folk i bygdene på yttersida selveiere, og ikke underlagt noen væreier.

Det typiske husdyrholdet på yttersida besto av to kyr og 15-20 vinterføra sau. Om sommeren sørget dyra selv for sanking av fôr, og utfordringen var å skaffe nok vinterfôr. I tillegg til at innmarka rundt bebyggelsen ble høstet var man avhengig av fôr fra utmarka. Gårdene i Refsvika hadde utmarksslått i Stokkvika, Turtnbakkvika og Smålidalen, mens Hell-folket slo

liene rundt bygda si, Gjerdvika, Røddøya, Nord- og Sørholmen. Gress ble høstet langt opp på fjellhyllene, stappet i sekker, og trillet eller båret ned for så å frakte det hjem med båt.

I 1900 var det registrert 110 personer bosatt på yttersida i Moskenes kommune, i 1946 var tallet 98. De fleste stedene ble fraflyttet i tiårene før og rett etter 2. verdenskrig. De siste områdene som ble fraflyttet var Hell/Buvågen, Refsvika og Hermannsdalen, der de siste flyttet i 1951. Ved fraflyttinga ble de fleste husene revet. Det er imidlertid fremdeles tydelig spor etter bosettingen i form av hus- og nausttuffer, veifar, båtstøer og steingjerder. Den tidligere bruken av området sees også ved at vi ved de gamle bostedene finner kulturpåvirka slåtte- og beitemark. Utslått var vanlig de fleste steder og landskapet vi i dag finner rundt Lofotodden er preget av tidligere tids høsting gjennom slått og beite.

2.3 BRUKERINTERESSER

Informasjon om brukerinteresser i området er hovedsakelig hentet fra innkomne innspill gjennom verneplanprosessen. I tillegg er rapportene «Kartlegging av aktivitet og konsekvenser for reiseliv og fritidsboliger/hytter» (Lykkja m.fl. 2013) og «Landbruksaktivitet og landbruksinteresser innenfor utredningsområdet for nasjonalparken, konsekvenser ved vern» (Eilertsen 2013) benyttet som kilder.

2.3.1 Reiseliv

Planområdet har landskap, natur- og kulturmiljø med opplevelseskvaliteter av svært stor verdi. I dag foregår mye av reiselivsaktiviteten i randsonen til planområdet. Bruken av området er knyttet til friluftsliv, enten det er turister som kommer på egen hånd eller organisert gjennom reiselivsaktører. En stor del av aktiviteten og ferdselen i området er uorganisert, eksempelvis ferdsel til Bunesstranda og Kvalvika. Sommeren er helt klart viktigst for reiselivsnæringen i Vest-Lofoten.

Det er i hovedsak tre typer opplevelser som tilbys innenfor utredningsområdet:

- Kombinerte turer med fiske og strandhogg
- Guida turer til Kollhellaren (hulemalerier) i Refsvika
- Guida turer med ulikt innhold: fottur, klatring, tinderangling, kajakk m.m.

Reiselivsproduktene i området tilbys både fra lokale turoperatører og fra andre selskap i Lofoten. Det er også noen utenlandske turoperatører som arrangerer turer i området, disse regnes som seriøse selskap med dyktige guider.

I høysesongen for turisme har Lofoten nærmere 900 000 besøkende. I Flakstad er det gjort beregninger som viser at kommunen har ca. 300 000 besøkende i samme periode. Det er i dag et betydelig antall turister som besøker Flakstad og Moskenes. Sammenlignet med besøkstall for resten av Lofoten er omsetningstallene relativt lave. Endel aktører sliter i dag med kort sesong og lav inntjening, men det er stort potensial for økt verdiskaping i reiselivsnæringen i Moskenes og Flakstad.

2.3.2 Landbruk

Den nordlige delen av planområdet er en del av et større beiteområde for gårdbrukere på Fredvang og Krystad, se **temakart xx**. Det er i dag 4 beitebrukere som har dyr i området, antall beitedyr er ca. 1 800 søyer og lam. I følge gårdbrukerne bør ikke antallet dyr i området økes, dersom en skal opprettholde en akseptabel tilvekst på lammene. I Moskenes er det ikke beitedyr i dag, med unntak av noen få sau som beiter rundt Vindstad og Bunes.

Beiteområdet i nord har stor verdi for landbruksnæringa. På grunn av milde vintre er utmarka tidlig bar om våren, og det er derfor mulig med tidlig beiteslipp. Med lave sommertemperaturer går planteutviklingen sakte gjennom vekstsesongen. Dette betyr at beitekvaliteten på utmarksbeitene holder seg høy gjennom en lang periode av sommeren. Med tilstrekkelig nedbør unngår en også tørkeperioder. Samlet fører dette til at vekstforholdene innenfor planområdet kan betegnes som gode.

Det brukes ikke motoriserte kjøretøy på barmark under tilsyn og sanking av søyene. Båt benyttes noe under tilsyn med dyr. Det er ingen gjerdeanlegg innenfor utredningsområdet for Lofotodden nasjonalpark. Enkelte søyer går seg fast på fjellhyller i området Stokkvikheia (Bergset). Brukerne vurderer å sette opp sperregjerder for å hindre søyene å bevege seg inn på disse benkene. Det blir plassert ut saltslikkesteiner flere steder i beiteområdet bl.a. i Mulstøa, ved Stokkvika og Markvatnet. Utplassering av slike steiner er et dyrevelferdsmessig tiltak, i tillegg til at det er et nyttig utgangspunkt når beitebrukerne skal føre tilsyn med dyra. Saltslikkesteinene bæres ut i terrenget.

2.3.3 Friluftsliv, jakt og fiske

Planområdet er mye benyttet til friluftsliv med en rekke turstier. Dette er av stor verdi både for lokalbefolkning og tilreisende (både regionalt, nasjonalt og internasjonalt). Særlig populære turmål er Ågdalen, Refsvika, Bunesstranda, Horseidet, Kvalvika og Fredvangsmarka. Toppturer er også populært.

Lofoten Turlag har et naust i Stokkvika i Flakstad kommune. Det er også to turistforeningshytter som ligger rett utenfor planområdet: Munkebu i Moskenes kommune og Selfjordshytta i Flakstad kommune. En del små gammer/krypinn i planområdet står åpne. Rundt Solbjørnvatnet sørøst i Flakstad kommune er det et statlig sikra friluftsområde. En liten del vest i friluftsområdet ligger innenfor planområdet.

Det jaktes på rype og hare på begge øyene. I Flakstad er det noen få jaktkort til salg, i Moskenes selges det ikke jaktkort. Jeger- og fiskerforeningene i begge kommunene mener rypebestanden er overbeskatta. Mange av vanna i området er overbefolka, og nedfisking pågår i dag i Ågvatnet. Tidligere gikk det også laks opp i Ågvatnet.

2.3.4 Fiskeri

Moskenes og Flakstad er fiskerikommuner, der kystfiske er en svært viktig næring. Under Lofotfisket på våren kommer også mange tilreisende fiskere. Havområder er i liten grad inkludert i planområdet, og hvorvidt det foregår fiskeriaktivitet her er usikkert. På Hell er det ei nødhavn som blant annet brukes av fiskebåter under vanskelige værforhold. Området brukes også i noen grad til fortøyning av lagringsposer med fisk.

2.3.5 Drikkevannskilder

Drikkevannskildene for Fredvang lå ved oppstart av arbeidet med verneplanen innenfor utredningsområdet. De aktuelle vatna var Dalsvatnet og Drukkendalsvatnet vest for Ytresand, samt Einangsvatna sør for Indresand. Grensa er nå justert slik at disse vatna ligger utenfor utredningsområdet. I Moskenes kommune ligger alle vann som er aktuelle som fremtidige drikkevannskilder utenfor utredningsområdet for nasjonalpark.

2.3.6 Hytter

Det er registrert 15 hus/hytter og 10 mindre bygninger (gapahuk/steinbu/gjeterhytte) innenfor planområdet, se tabell xx. De fleste bygninger er privat eid. Dette er til dels bygninger som har stått igjen etter fraflyttingen, og til dels bygninger som er satt opp i nyere tid. Det er også

registrert 30 hustuffer innenfor området. Se temakart **xx** der alle bygninger samt tuffer er tegnet inn.

Tabell **xx**: Oversikt over bygninger innenfor utredningsgrensen ved oppstart, fordelt på sted, antall og type.

Sted	Antall og type	Beskrivelse/kommentar
Ågvatnet	5 hytter, 1 gapahuk	2 i Bulvika, 2 på sørsiden av vannet, 1 på nordsiden av vannet. 1 gapahuk nordvest for vannet.
Ånstad	1 hytte	Nordøst for Ånstadvatnet
Tuv	1 hytte	Nordvest for Tuvvatnet
Hell/Buvågen	3 hytter, 1 anneks	2 hytter på Hell, 1 hytte med anneks i Buvågen. Oppført etter fraflyttingen
Stokkvikva (S)	bunkers	Drivstofflager fra krigen
Hermannsdalen	1 hus, 1 hytte, 1 bu	Hus som står igjen fra stedet ble fraflytta nordvest for Hermannsdalsvatnet, kan være fra 1700-tallet. Hytte på sørsiden av vatnet, samt et lite krypinn i steinfjæra sørvest for vatnet.
Bunes	1 hus, 1 uthus	Hus som står igjen fra fraflyttinga.
Kvalvika	2 buer	Står åpne, en i Vestervika og en i Nordvika.
Stokkvikva (N)	1 innredd naust, 1 gjeterhytte	Naut drives av Lofoten Turlag, gjeterhytte på Littlberget
Mulstøa	1 hytte, 1 gamle	Gamme satt opp i 2013
Fredvangsfjellet	1 hytte	Grendelagshytte på fjellet sør for Innersand

2.3.7 Forsvarets virksomhet

Forsvaret har ett skyte- og øvingsfelt innenfor planområdet. Feltet ligger i Stokkvikva i Moskenes kommune, og eies av Forsvarsbygg. Feltet har ikke vært i bruk siden 1963 (?) og fremtidig bruk er per i dag usikker. Det er ikke aktuelt å ha et skyte- og øvingsfelt innenfor en nasjonalpark. Fylkesmannen har en dialog med Forsvarsbygg angående fremtidig bruk av området.

2.4 SPESIELLE UTFORDRINGER I PLANOMRÅDET

2.4.1 Gjengroing og fremmede arter

Fraflytting og nedleggelse av gårdsbruk har ført til at bruken som har bidratt til å skape landskapet og naturtypene vi finner rundt Lofotodden er opphørt. Det er i dag ingen aktive gårdsbruk i Moskenes kommune. I Flakstad kommune er det fremdeles landbruksdrift, og den nordlige delen av planområdet benyttes av beitebrukere fra Fredvang og Krystad. Det er allerede en betydelig gjengroing i planområdet. Spesielt ser vi dette i områder som har vært ute av drift i lang tid, eks. Tuv, Ånstad og Hell/Buvågen. Der driften har opphørt i senere tid er gjengroingen kommet kortere, eks. Vindstad/Bunes og Horseidet.

Verdiene i området er i stor grad knyttet til det åpne landskapet og naturtypene vi finner her. For å ivareta disse verdiene må det iverksettes skjøtselstiltak. Beiting vil være det mest aktuelle tiltaket, kombinert med rydding av lauvskog. Slått vurderes som et mindre aktuelt tiltak, siden dette er ressurskrevende. Siden det ikke er aktive gårdsbruk i Moskenes kommune vil det være utfordrende å gjenopprette beiting. Dersom beitebrukere andre steder i Lofoten ønsker å benytte området er det positivt. Det vil samtidig være krevende å transportere dyr til området, og holde tilsyn med dem. For å få beite er det også en forutsetning at man inngår avtale med grunneiere om bruk av området.

Planting av fremmede treslag som eksempelvis sitkagran og vrifuru ble i tiårene etter 2. verdenskrig gjennomført langs kysten av Nordland. Innenfor planområdet er det ingen større plantefelt med fremmede treslag. Det er imidlertid enkelte mindre plantinger av sitkagran og vrifuru, i tillegg til enkeltforekomster som kan være spredd fra plantefelt utenfor området. Fremmede treslag er en trussel mot verneverdiene i planområdet, både av hensyn til landskapsbildet og fordi spredning på sikt kan true naturtypene i området.

Knyttet til stedene som tidligere hadde bosetting er det fremdeles hageplanter rundt noen av tuftene. Dette er med på å fortelle historien om de som bodde her, men kan også utgjøre en trussel dersom hageplantene sprer seg over store areal.

2.4.2 Tilrettelegging og slitasje

Deler av planområdet er svært mye besøkt i sommersesongen. Bunesstranda, Kvalvika, Refsvika og Ågdalen-Stokkvikskardet er særlig populære turmål både lokalt og blant tilreisende. I disse områdene ser vi stor slitasje på turstiene.

I kulturbetinga naturtyper vil et visst nivå av tråkkskader ha en positiv effekt på artsmangfoldet, fordi artene som vokser her er tilpasset en viss grad av forstyrrelse. Selv om vegetasjonen har stor toleranse for tråkk, kan omfanget bli negativt når stiene blir flere meter brede. Stiene er mest forgreinet i fuktige miljø som myr og fuktig boreal hei. Tråkkskadene her utgjør et klart estetisk problem, selv om det ikke nødvendigvis påvirker artsmangfoldet i særlig grad. Av estetiske årsaker og av friluftshensyn er det likevel fornuftig å steinlegge eller føre stiene på klipper på steder der ferdsele har ført til et forgreinet stisystem gjennom fuktige naturtyper.

Manglende sanitæranlegg og forsøpling er også et problem noen av stedene.

2.5 KOMMUNEPLANER

Kommuneplanens arealdel for Moskenes ble vedtatt 5.1.2011. Utredningsområdet er i planen satt av som Landbruks- natur-, og friluftsområde (LNF). I kommuneplanens bestemmelser er byggeforbud på yttersida (fra Hell og nordover) nevnt spesielt, det står: *«Yttersida skal med sine naturverdier vurderes med aktsomhet og vil i planperioden utredes som nasjonalpark.»*

Kommuneplanprosessen med innsigelser fra Fylkeskommunen og Fylkesmannen begrunner hvorfor de fraflytta fiskeværene rundt Lofotodden og på Yttersida har et strengt vern i dag. I de første utkastene til arealplan for Moskenes var det åpnet for en viss utbygging av fritidshus på Ånstad, Tuv, Hell og Buvågen. Etter innsigelser fra Nordland fylkeskommune og Fylkesmannen i Nordland ble områdenes status endret til LNF-område uten åpning for fritidsbebyggelse. Bakgrunnen for innsigelsen fra Fylkesmannen var de store natur- og friluftinteressene i området, samt fravær av tekniske inngrep. Det ble også vektlagt at det var planer om å starte utredning av nasjonalpark for området. Innsigelsen fra fylkeskommunen er begrunnet ut fra at planlagt utbygging berører områder som er definert som nasjonalt og regionalt viktige kulturmiljø. Fylkeskommunen viser videre til at utviklingen på Lofotodden vil være viktig for Lofoten som mulig verdensarvområde, og det vil være uheldig å starte opp en utbygging av området i forkant av en avgjørelse om slik status.

Kommuneplan for Flakstad kommune ble vedtatt 12.4.2011. Utredningsområdet har i planen status som LNF-område med byggeforbud for fritidsboliger. Det kan åpnes for næringsstilknyttede bygg som gjeterhytter og lignende. I Vestervika, Stokkvika og på Mulstøa er det båndlagte områder etter lov om kulturminner og «hensynssone bevaring kulturmiljø».

3 Forslag til vern

Dette kapitlet presenterer forslaget til vern etter naturmangfoldloven og omfatter avgrensning av et verneområde med tilhørende forskrift.

3.1 FORSLAG TIL AVGRENSNING

3.1.1 Kriterier for avgrensning

Ved avgrensningen er det lagt vekt på å sikre de verdiene som er kartlagt i området. Hytter og andre større inngrep er så langt det lar seg gjøre lagt utenfor. Samtidig er det lagt vekt på at grensen i størst mulig grad skal følge naturlige landskapsskiller og at den kan gjenkjennes i terrenget. Der det er hensiktsmessig er høydepunkt i terrenget valgt som knekkpunkt for grenseforslaget.

3.1.2 Verneareal

Styringsgruppa fastsatte størrelsen på utredningsområdet i februar 2013, området var 106 km² stort. Gjennom prosessen har det kommet innspill om både utvidelser og innskrenkninger av arealet ut fra ulike hensyn. Disse innspillene har blitt lagt til grunn ved vurderingene av et vern på Lofotodden. Forslaget til nasjonalpark som fremmes gjennom denne høringen utgjør et areal på 109 km².

3.1.3 Konkret avgrensning

Nedenfor følger et konkret forslag til avgrensning av en nasjonalpark. Gjennomgangen er kommunevis inndelt for å lette oversikten. Forslaget innebærer etableringen av en nasjonalpark på 109 km². Arealet fordeler seg på 82,1 km² i Moskenes kommune, og 26,9 km² i Flakstad kommune. Detaljert avgrensning kommer fram på plankartet som ligger vedlagt.

I henhold til § 34 i naturmangfoldloven skal *verneområdets geografiske utstrekning samsvare med verneformålet. Ved avgrensning av verneområdet skal det legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.* Avgrensningen er gjort med hensyn både på å oppnå en god arrondering i forhold til verneverdiene i området, vernekriteriene i naturmangfoldlovens § 33 og 34, hensynet til brukerinteresser og innspill i prosessen, eksisterende inngrep samt å få grenser som er gjenkjennelige i terrenget.

Henvisingene til geografiske punkter og navn i gjennomgangen nedenfor forholder seg til N50-kart og FKB-data (økonomiske kart) fra Statens kartverk. Kart med plangrense og forslag til nasjonalparkgrense finnes i del **C temakart 1**.

Førsteutkast til avgrensning av utredningsområde for nasjonalpark

Den første avgrensningen som ble foreslått er gjengitt i «Lofotodden nasjonalpark – forstudium til konsekvensanalyse» av Ottar Schjøtz. Her ble det foreslått å trekke en rett linje fra Anstabbvika ved fiskeværer Å til Einangen, med Krokvatnet og Trolldalsvatnet utenfor, og videre i retning Mulstøa til kommunegrensa. Dersom Flakstad kommune ønsket å være med i utredninger ble det foreslått å trekke grensa til Mulstøa. Grensa på yttersida ble foreslått lagt ut til 6 nautiske mil fra land. **Se kart vedlegg X-kart fra forstudium.**

Avgrensning av utredningsområdet i oppstartsmeldinga

Grenseforslaget fra forprosjektet ble behandlet i styringsgruppa i februar 2013 før verneplanarbeidet ble formelt startet, og en del endringer ble gjort.

Det ble blant annet bestemt at grensa skulle følge kystkonturen der utredningsområdet møtte havet, med unntak av noen områder med mange små holmer, der grensa ble trukket på utsiden av disse holmene. Det er 5 områder som har med havoverflate. Det største havarealet er helt sør for Lofotodden fra litt nord for Yttertjuven og rundt sørspissen av Lofotodden og opp til Oterneset sør for Ertenhellvika. Vest for Hermannsdalen er Hermannsdalsflesa tatt med innenfor utredningsområdet, og grensa går nordover til neset nedenfor Stuvdalstinden. På Buneset og Horseidet har vi tatt med hele bukta innenfor utredningsområdet. Lengst nord er Stokkvika (i Flakstad kommune) og Moholman tatt med innenfor utredningsområdet.

På innersida ble grensa justert fra Å i sør til Mulstøa i nord etter en landskapstypekartlegging som er gjort av Aurland naturverkstad. Det ble vektlagt at hele landskapsrom skulle komme innenfor utredningsområdet, og de sentrale og viktige tinderekkene ble innlemmet i utredningsområdet. I nord ble det foreslått at grensa skulle gå øst for Kvalvika langs tinderekka Torsfjordtinden og Moltinden, for å sikre det helhetlige landskapsbildet rundt Kvalvika. Litt lenger sør valgte vi å innlemme Kitind og dra grensa nede i dalsida mot Selfjorden. For Kjerkfjorden la vi vekt på den helhet som tinderekka mellom Krokhammartinden og Helvetestinden utgjør, og da særlig i landskapsbildet mot innersida. Begge tinderekkene ble lagt innenfor utredningsområdet. Grensa mot Bunes valgte vi å legge i skaret over Einangen. Når det gjelder Krokvatnet og Trolldalsvatnet ble grensa lagt ved innsjøkanten, slik at begge vatna kom utenfor som bestemt av kommunestyret i Moskenes. Ågvatnet ble tatt med i utredningsområdet i sin helhet.

Den beskrevne grensa var utredningsgrensa i oppstartsmeldinga. **Se vedlegg xx-kart.**

Endringer i utredningsområdet etter oppstartsmeldinga

Etter oppstartsmeldinga er det gjort flere endringer i grensa. Endringen er gjort med bakgrunn i innspill som er kommet og kartlegginger som er gjort. I tillegg har vi retta ut grensa noen steder for å gjøre den enklere å merke ved oppretting av en eventuell nasjonalpark. **Nedenfor er de store endringene beskrevet, se også kart xx-kart som viser ny grensa, samt hvilke areal som går ut og inn i forhold til grensa ved oppstart.**

1. Lofotodden naturreservat tas ut av utredningsområdet fordi det er strengere bestemmelser i naturreservatet, enn det ville blitt i en eventuell nasjonalpark, 688 dekar.
2. Ved Andstabben ønsker styringsgruppa høring på to alternative grenser. Det ene grensa følger opprinnelig grense for utredningsområdet, mens den andre tar med Litlandstabben. Argumentene for å ta med Litlandstabben er at krykkjekolonien i Andstabbvika kommer innenfor en evt. nasjonalpark. I tillegg kan utkikkspunktet være godt egnet som besøkspunkt og gjør nasjonalparken lett tilgjengelig. Området som vurderes å ta med er 115 dekar.
3. Ved Ågvatnet ønsker styringsgruppa å ta ut ca. halvparten av vatnet, hytta på vestsida av Ågvatnet kommer da utenfor en eventuell nasjonalpark. Et lite område på nordsida av Ågvatnet på 571 dekar, tas også ut med bakgrunn i planer om hyttefelt.
4. Fjellet Støvla skal tas inn i utredningsområdet da dette er et spesielt landemerke. Området i seg selv vil ikke være kontroversielt å ta med siden det ikke er noen brukerinteresser knyttet til fjellet. Området er på 2061 dekar.

5. Styringsgruppa ønsker at Litlforsen skal tas inn i utredningsområdet, da utbygging av denne likevel er uaktuelt. Området tilsvarer 76 dekar.

6. Styringsgruppa ønsker å utvide utredningsområdet ved Einangen. Fylkesmannen foreslo denne utvidelsen med bakgrunn i resultater fra naturtypekartlegging som ble gjort av Miljøfaglig Utredning i 2013. Kartleggingen viste at betydelige verdier (naturbeitemark /gamle slåtteenger) lå på kanten og trolig dels rett utenfor utredningsområdet. Grensa ble utvidet med 423 dekar slik at verdifulle områder med naturbeitemark og slåttemark kommer innenfor utredningsområdet.

7. Fylkesmannen har fått innspill om å ta med deler av stien som går innover fra Selfjordhytta til Horseidet, samt våtmarksområdet innerst i Stormarkpollen med i utredningsområdet. Styringsgruppa besluttet å utvide grensa her, delvis i samsvar med innspillet. Denne utvidelsen vil lette adkomsten til en eventuell nasjonalpark, og vil være positivt for friluftslivet. Utvidelsen er på 617 dekar.

8. Vatna som er aktuelle å bruke som vannkilde i Flakstad kommune blir tatt ut av utredningsområdet, for å gjøre det lettere å drifte og vedlikeholde vannverkene. Det er ikke spesielle naturverdier i dette området. Ei myr i det samme området (ved Skjettendikan på Fredvang) der det blir demonstrert torvuttak er tatt ut av utredningsforslaget samt hytta til Fredvang grendelag. Disse områdene er tatt ut for å gjøre det enklere å fortsette med torvuttak, og det er ikke spesielle naturverdier som tilsier at de burde være innenfor. Området som er tatt ut er til sammen 613 dekar.

Alle andre endringer som er gjort på den opprinnelige utredningsgrensa er for å få grensa mer merkevennlig. Noen grenselinjer er blitt retta ut og en del punkt er flytta lenger ned i fjellsida der det er mindre bratt og lettere å få satt ned grensemerker.

Tabell x: Oversikt over areal (dekar) ut og inn av utredningsgrensa sammenlignet med grensa ved oppstart:

Område	Tatt ut	Tatt inn
Lofotodden NR	688	
Litlandstabben		115
Ågvatnet	571	
Støvla		2061
Litlforsen		76
Einangen		423
Stormarkspollen		617
Fredvang	613	
Utretting av grensa	230	1041
Totalt	2102	4333

Beskrivelse av det nåværende grenseforslaget

Beskrivelse av grensen for utredningsområdet tar utgangspunkt i Støttlikollen (Tindstinden på N50) i Moskenes kommune. Herfra går grensa vestover til Fagervika og følger vannkontur rundt Ågvatnet til elva ved Storlihaugen. Herfra skjærer grensa over Ågvatnet til et punkt på vestsida av Kokaneset, over til østsida av Kokarneset og følger vannkonturen videre til Grytvika. Her er det to grenseforslag som sendes på høring:

- Det ene grenseforslaget går som tidligere fra Grytvika og skjærer sørover til vestsida av Andstabbvika.
- Det andre grenseforslaget tar med en del av Litlandstabben og Andstabbvika. Da går grensa fra Grytvika østover langs vannkonturen til østsida av Båstavika. Herfra går

grensa til et punkt nordøst for Litlandstabben, bøyer mot sørvest og går ned til kystkonturen på østsida av Andstabbvika. Grensa følger herfra kystkonturen.

Grensa følger herfra kystkonturen til et punkt sørøst for Alpiggen. Her går grensa utenfor 3 små skjær, og fortsetter deretter videre langs kystkonturen. Grensa følger kystkonturen sørover til et punkt vest for Skata. Her skjærer grensa rett over til Yttertjuven. Fra Yttertjuven går grensa på yttersida av alle skjær og små øyer sør for Lofotodden, utenfor Djupbåen og Moklakkan. Deretter går grensa på vestsida av Rødøya i rett linje opp til Lofotodden naturreservat, og sammenfaller med denne grensa på østsida slik at Lofotodden naturreservat kommer utenfor grensa.

Fra det nordligste punktet på Lofotodden naturreservat går grensa i rett linje nordøstover til yttersida av Krykkjeholmen, videre nordover til yttersida av Grasholmen, til Flesa og videre nord til Oterneset. Fra Oterneset følger grensa kystkonturen nordover til det sørligste punktet på neset ved Sandhågen. Her går grensa vestover til den ytterste holmen i området Hermannsdalsflesa og nordøstover til det ytterste neset som ligger rett vest for Stuvdalstinden, og videre langs kystkonturen nord til Ausodden (Bunes). Fra Ausodden går grensa rett over bukta ved Bunes til et punkt nedenfor Kariura, for så å følge kystkonturen til Skjelvodden. Der går grensa utenfor den Skjelvsteinen som ligger lengst nord. Grensa følger deretter kystkonturen til Horseidmulen, her blir grensa dratt rett over Horseidvika og treffer et punkt på Tjeldneset. Horseidvika blir derfor innenfor utredningsområdet. Fra Tjeldneset følger utredningsgrensa kystkonturen helt nord til Oterneset på vestsida av Stokkvika.

Fra Oterneset går grensa nordøstover til et punkt ytterst på Moholman, videre nord til Trinigan og sør til Mulstøa. Fra Mulstøa går grensa i rett linje sørover til et punkt nordøst for Dalvatnet, grensa dreier videre vestover til et punkt på vestsida av Dalvatnet og herfra sørover vest for Drukkendalsvatnet. Fra Drukkendalsvatnet går grensa sørover til et punkt vest for den store myra ved Storberget, myra ligger på utsiden av grenseforslaget. Grensa dreier videre mot øst mot et punkt sør for Einangsvatnet. Børhesten og Storhesten er innenfor grenselinja som går nede i fjellsida, mens Einangsvatnet er utenfor. Sør for Storhesten går grensa i rett linje vest til Tverrdalselva ca. på høydekvote 80 m.o.h.

Torsfjordtinden, Måltinden og Kitinden blir i hovedsak innenfor utredningsområdet. Her er grensa lagt slik at landskapsrommene som fjellene er en del av kommer innenfor området. Grensa følger her ingen spesielle terrengdetaljer, og er vanskelig å beskrive nøyaktig. På sørøst sida av Kitind går grensa fra høgdepunktet på Aksla på 210 m.o.h til et punkt sørvest for Jakovhellaren ca. på høydekvote 100 m.o.h. Her dreier grensa mot nordvest til Stormarkselva ca. 105 m.o.h. Fra Stormarkselva går grensa sørover til et punkt på vestsida av en privat hytte ved Vika. Grensa dreier rundt hytta og ned til Selfjorden. Herfra går den langs kystkonturen til Kresnesbukta. Fra Kresnesbukta går grensa sørvest mot Fageråbrekka på vestsida av Fageråvatnet, og dreier herfra sørover mot Manntinden. Manntinden, Krokhammartinden og Maslitinden er i hovedsak tatt med i utredningsområdet. Grensa går sørover fra et punkt sør for Maslitinden, krysser Einangen (mellom Kjerkfjorden og Horseidet), og går til toppen av Merraflestinden.

Fra Merraflestinden går grensa sørøstover til et punkt sør for Helvetestinden slik at mesteparten av Vestredalen ligger utenfor. Brunakseltinden, Kammen, Hanstinden og Floan er innlemma i utredningsområdet, grensa følger her ingen spesielle terrengdetaljer. Mellom Bunes og Bunesfjorden får grensa et stykke sør for skaret ved Einangen. Grensa går videre sørover til høgdepunkt på Bisplua, via Håtindan og Brynliskardtinden til Kringeldalstinden. Fra Kringeldalstinden går grensa til nordsida av Litlforsen og følger Litlforsen østover til Forsfjorden. Litlforsen blir dermed på innsida av utredningsområdet. Herfra går grensa sørover til et høgdepunkt øst for Lamheiaog videre ned til Krokvatnet. Grensa følger langs

kanten av vatnet til et punkt nordvest for Moldtinden, og sørøstover til Moldtinden. Fra Moldtinden går grensa sørøst og innlemmer fjellet Støvla, Tridalsvatnet og platået øst for Støvla i utredningsområdet. Herfra går grensa ned til Trolldalsvatnet og følger vannkanten rundt hele vatnet. Trolldalsvatnet er på utsida av utredningsområdet. Fra Trolldalsvatnet går grensa østover til høydepunkt 257 m.o.h. vest for Tindsvatnet og sørover til Støttlikollen.

3.1.4 Omfang av verneforslaget

Som det framgår av ovenstående beskrivelse av foreslåtte grenser for nasjonalparken er det både arealer som er tatt ut og som er tatt inn i forhold til plangrensen ved oppstart.

Forholdet mellom plangrensen ved oppstart og forslaget til grense for nasjonalparken er redegjort for i kapittel 3.1.3. Til sammen er det tatt inn 4333 km² i forhold til plangrensen. Samtidig er 2102 km² tatt ut.

3.2 FORSLAG TIL VERNEFORSKRIFT FOR LOFOTODDEN NASJONALPARK

Utgangspunktet for fastsettelse av verneforskrift er forskriftsmalene fra Miljødirektoratet, se vedlegg. Innenfor de rammene naturmangfoldloven legger er det lagt vekt på å gjøre tilpasninger som senker konfliktnivået mot andre interesser samtidig som formålet med vernet sikres. Vernebestemmelsene skal ivareta verneverdiene, samtidig som arbeidsbelastningen for forvaltningen og ulempen for brukere av området skal være minst mulig.

Dette kapitlet inneholder forslag til forskrift for Lofotodden nasjonalpark. For ytterligere rettledning for hvordan verneforskriftene vil bli praktisert vises det til utkastet til forvaltningsplan som er vedlagt verneplanen som et eget dokument. Forvaltningsplanen vil bli godkjent, med eventuelle justeringer, av Miljødirektoratet etter vernevedtaket.

Forskrift om vern av Lofotodden nasjonalpark i Moskenes og Flakstad kommune i Nordland fylke

Fastsatt ved kongelig resolusjonmed hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34 jf. § 35 og § 62. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1 Avgrensning

Nasjonalparken berører følgende gnr/bnr:

Moskenes kommune: **må fylles ut**
Flakstad kommune: **må fylles ut**

Nasjonalparken dekker et totalareal på ca. 109 km², hvorav ca. 15 km² er sjøareal.

Grensene for nasjonalparken fremgår av vedlagte kart i målestokk **xxxx**, datert Klima- og miljødepartementet **.....20.....**. De nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Moskenes og Flakstad kommuner, hos Fylkesmannen i Nordland, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2 Formål

Formålet med Lofotodden nasjonalpark er å bevare et stort naturområde som inneholder et særegent naturmangfold med særlig vekt på landskap uten tyngre naturinngrep, naturtyper, arter og geologiske forekomster.

Formålet med nasjonalparken er videre å ta vare på:

- et unikt og kystalpint landskap med svært stor landskaps- og naturhistorisk verdi.
- representative og særegne økosystemer med variasjonsbredden i naturmangfold, herunder arter, bestander, naturtyper, geologi og økologiske prosesser
- genetiske særtrekk hos fjellplanter i ett av områdene i Norge som har vært isfritt lengst, og hos oseaniske arter på nordgrensa av sitt utbredelsesområde.
- viktige naturtyper som ur og rasmark, kalkrike kystfjell og sanddyner
- artsrike områder i naturtypene kulturmarkseng og boreal hei
- leveområde for flere trua arter, herunder krykkje, teist, toppskarv og beitemarkssopp
- verdifulle kulturminner
- et viktig referanseområde for å studere utvikling i naturen, spesielt knyttet til geologiske prosesser, klimaendringer og betydningen beite har for etablering av skog i nordlige områder med oseanisk klima.

Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3. Vernebestemmelser

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.

1. Landskapet

1.1 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av varige eller midlertidige bygninger, anlegg og innretninger, hensetting av campingvogner, bobiler og maskiner, etablering av oppdrettsanlegg, opplag av båter, gjerdning, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving, utfylling og henleggelse av masse, sprenging, boring, bryting av stein, mineraler og fossiler, fjerning av større stein og blokker, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper o.l. Oppstillingen av tiltak er ikke uttømmende.

1.2 Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

- a) Vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger som ikke fører til bruksendring. Vedlikehold skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet. Vedlikehold omfatter ikke ombygging eller utvidelse.
- b) Drift og vedlikehold av nødhavna på Hell.
- c) Vedlikehold av stier, skilt, bruer og liknende i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) Ombygging og mindre utvidelse av bygninger, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen, jf. § 5.
- b) Oppføring av frittstående bygning som skal benyttes til uthus/utedo, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen, jf. § 5.
- c) Gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- d) Bygging av bruer, legging av klopper og sikringstiltak langs stier, i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.

- e) Oppsetting av skilt og merking av stier, i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.
- f) Etablering av landfester for fiskeredskaper.
- g) Oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er nødvendig for landbruksdrift i samsvar med forvaltningsplan, jfr. § 5.
- h) Bruksendring av eksisterende bygninger.
- i) Rivning av gamle bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk.
- j) Oppføring av nødvendige navigasjonsinstallasjoner og andre farledstiltak for å trygge ferdselen til sjøs.
- k) Oppføring av flytebrygger og husvære åpent for allmennheten ved besøkspunkt, i samsvar med forvaltningsplan jf. § 5.
- l) Oppføring av inntil 2 bygninger på gamle tufter på Ånstad og Tuv, oppføring av 1 bygning på tuft vegg i vegg med eksisterende bolig på Bunes, i samsvar med forvaltningsplan § 5.*
- m) Bygging av enkle gapahuker, i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplan, jf. § 5.

*Alternativ avgrensning kan vurderes ved at Tuv og Ånstad tas ut av nasjonalparken, det kan sendes to alternativ på høring.

Ombygging, utvidelse og nybygg skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet.

2. Plantelivet

2.1 Vern av plantelivet.

Vegetasjon, herunder døde busker og trær, er vernet mot all skade og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

2.2 Bestemmelsen i 2.1. er ikke til hinder for:

- a) Beiting.
- b) Skånsom bruk av trevirke til bålbrenning.
- c) Plukking av bær og matsopp.
- d) Plukking av vanlige planter til eget bruk.
- e) Uttak av fremmede treslag, vedhogst og rydding av lauvskog i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplanen, jf. § 5.

3. Dyrelivet

3.1 Vern av dyrelivet.

Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser, er vernet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land og i vatn er forbudt.

3.2 Bestemmelsen i 3.1 er ikke til hinder for:

- a) Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.
- b) Skadefelling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk.
- c) Rettighetshavers rett til å ta bort egg og dun i samsvar med gjeldende lovverk.

3.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

Utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere.

4. Kulturminner

4.1 Vern av kulturminner

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke flyttes eller fjernes.

4.2 Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til:

Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

5. Ferdsl

5.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskriften er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer gis i forvaltningsplan, jf. § 5.

5.3 Sykling og organisert bruk av hest

Sykling og organisert bruk av hest er tillatt på veier, samt traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen, jf. § 5.

5.4 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved særskilt forskrift regulere eller forby ferdsel som kan skade naturmiljøet.

5.5 Omlegging av stier

Av hensyn til naturmiljøet og kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av stier og løyper.

5.6 Generelle unntak for ferdsel

Reglene i punkt 5 gjelder ikke ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtelses- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

6. Motorferdsel

6.1 Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel til lands, til vanns og i lufta under 300 meter fra bakken er forbudt.

6.2 Bestemmelsen i pkt. 6.1 er ikke til hinder for:

- a) Motorferdsel i sjø.
- b) Motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtelses- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.
- c) Motorferdsel for uttransport av syke/skadde bufe i medhold av lov om dyrevelferd. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøring.

6.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a) øvingskjøring for formål nevnt i pkt 6.2 b).

- b) bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy i forbindelse med bufehold.
- c) bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy i forbindelse med hogst etter pkt. 2.2 e)
- d) bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av varer og utstyr til hytter.
- e) bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på bygninger, anlegg og innretninger.
- f) bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av varig forflytningshemmede til egen hytte i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.

7. Forurensning

7.1 Forbud mot forurensning

Forurensning og forsøpling er forbudt, samt lagring av materialer og gjerdeutstyr o.l. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

7.2 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

Bruk av sand og liknende til snøsmelting.

7.3 Støy

Unødvendig støy er forbudt. Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt.

§ 4. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 5. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon osv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

§ 6. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 7. Forvaltningsmyndighet

Miljøverndirektoratet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 8. Rådgivende utvalg

Det skal opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av nasjonalparken.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

3.3 KOMMENTARER TIL FORSLAG TIL FORSKRIFT FOR LOFOTODDEN NASJONALPARK

I dette kapitlet gis noen merknader til forslaget til forskrift. Det er her lagt vekt på de deler av forskriften der det er gjort tilpasninger for å ta hensyn til brukerinteressene samtidig som verneverdiene sikres.

Utgangspunktet for utarbeidelsen av vernebestemmelsene har vært at restriksjonsnivået innenfor nasjonalparken ikke skal føre til en vesentlig endring for dagens bruk, hverken for landbruk, fiskeri, friluftsliv, turisme eller andre samfunnsinteresser. Forskriften legger opp til at den landbruksvirksomheten som drives i dag kan fortsette, og utvikles videre med vekt på økt beiting og skjøtsel. Friluftsliv og båtbasert turisme vil kunne videreføres i den form vi kjenner fra området basert på en enkel og naturvennlig tilrettelegging. Det er også en klar intensjon at nasjonalparken skal gi gode muligheter til turisme og annen verdiskaping, ut fra de premisser som legges i vernebestemmelsene.

Foruten å bevare de sentrale verneverdiene knyttet til natur, artsmangfold og landskap er det også lagt vekt på bevaring av kulturminnene i nasjonalparken. Natur- og kulturverdiene i området gir samlet verdifulle opplevelser og bør sees i sammenheng i verneprosessen.

§ 1 Avgrensning

Her klargjøres det hvilke eiendommer som er berørt og hvor forskrift og vernekart skal oppbevares. Det er redegjort for avgrensning av området i kapittel 3.1.3.

Lofotodden nasjonalpark vil i all hovedsak bli liggende på privat eiendom. Knekkpunktene blir koordinatfestet ved grensemerking. Når jordskifteretten har gjennomført en grensegangssak lager de et jordskiftekart.

§ 2 Formål

Hensikten med formålsbestemmelsen er å synliggjøre verneverdiene i området. Formålsbestemmelsen har vært førende for utforming av forskriften og vil også være førende for senere forvaltning av området. På bakgrunn av den rike kulturhistorien i området er også vern av kulturminnene tatt med som en del av verneformålet.

§ 3 Vernebestemmelser

Vernebestemmelsene gir rammer for den fremtidige bruken av området. Bestemmelsene er samlet under tema og har en oppbygning der forbudet/hovedregelen nevnes først. Deretter kommer en oversikt over unntak fra forbudet/hovedregelen, og til sist hva det kan søkes om unntak for. At det kan søkes om unntak for ulike tiltak innebærer ikke at forvaltningsmyndigheten må gi tillatelse. En eventuell tillatelse skal gis etter en nøye vurdering av tiltakets konsekvenser sett opp mot verneformålet. Tillatelse kan gis på vilkår. For flere av bestemmelsene vises det til nærmere retningslinjer i forvaltningsplanen. I forvaltningsplanen vil det i tillegg gis en tolkning av vernebestemmelsene sortert på tema.

Vernebestemmelsene kommer i tillegg til annen lovgivning. Tiltak må oppfylle kravene både etter verneforskriften og det regelverket tiltaket ellers reguleres etter. For eksempel vil oppføring av bygninger også kreve tillatelse fra kommunen etter plan- og bygningsloven. Forskrift gitt med hjemmel i naturmangfoldloven vil normalt gå foran andre lover eller forskrifter hvis det er motstrid mellom bestemmelsene. Eventuelle søknader skal først behandles etter verneforskriften da den som oftest vil være den mest restriktive, jf. naturmangfoldlovens § 48 3.ledd. Tiltak som verneforskriften ikke regulerer må fortsatt ha tillatelse etter gjeldende særlov.

1. Landskapet

I nasjonalparker er det et generelt vern av landskapet. Alle inngrep som endrer landskapet er i hovedregelen forbudt. Opplistingen under pkt. 1.1 skal være typiske eksempler på ulovlige inngrep. At opplistingen ikke er uttømmende innebærer et forbud mot liknende inngrep eller tiltak.

I pkt.1.2 er unntak fra forbudet i pkt. 1.1 beskrevet. Gjennom 1.2 a) kan det gjennomføres vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger som ikke fører til bruksendring. Under dette kommer også drift og vedlikehold av Kystverkets navigasjonsinfrastruktur. I verneprosessen er det kommet innspill på at drift av nødhavna på Hell må videreføres. Dette er synliggjort gjennom et eget punkt i forskriften.

I pkt. 1.3 er det beskrevet tiltak forvaltningsmyndigheten **kan** gi tillatelse til etter søknad. Under dette punktet er det gjort flere endringer fra forskriftsmalen. Dette er tiltak som man ser at det er behov for, men som det samtidig er viktig å ha kontroll med.

I verneprosessen er det kommet innspill fra lokalbefolkning og reiselivsnæring på at det er behov for oppføring av utedo på steder med mye ferdsel. Dette er et mindre inngrep som i liten grad vil påvirke landskapsverdiene, men ha stor betydning for friluftsliv. I pkt. 1.3 b) åpnes det for oppføring av utedo i samsvar med retningslinjer i forvaltningsplan. 1.3 b) omfatter også oppføring av uthus/utedo i tilknytning til eksisterende fritidsbebyggelse.

Det er mye ferdsel i området, og både lokalbefolkning og tilreisende bruker området mye til friluftsliv. Flere av stiene går i bratt og ulendt terreng. Styringsgruppa ønsker at det åpnes for etablering av enkle sikringstiltak langs stier, som for eksempel kjetting eller wire i bratte/utsatte partier, jf. pkt. 1.3 d). Dette er et mindre inngrep som i liten grad vil påvirke landskapsverdiene, men ha stor betydning for friluftsliv. Det er i verneprosessen kommet innspill på at det må åpnes for etablering av «via ferrata» (klatresti). Dette er en mye mer omfattende tilrettelegging, og vil ikke være aktuelt innenfor nasjonalparken.

Deler av området er svært viktig beiteområde for landbruksnæringa. I store deler av området er gjengroing en utfordring, og til dels en trussel mot natur- og landskapsverdiene. Økt beitebruk i området er ønskelig av hensyn til verneverdiene. For å ivareta landbruksnæringas behov i dag og i fremtiden er det tatt inn en bestemmelse i pkt. 1.3 g) der det åpnes for oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er nødvendig for landbruksdrift.

Kysten langs Lofotodden er svært værhard og kan være ugjestmild dersom værforholdene er vanskelige. Styringsgruppa ønsker at det skal åpnes for noe tilrettelegging for besøkende i området. Dette vil gi flere mulighet til å se og oppleve området, og vil kunne ha positiv betydning for reiselivsnæring og lokal verdiskaping. Det vil også kunne gi en sikkerhet i vanskelige værforhold ved at folk har en plass å ankre opp og gå i land. I pkt. 1.3 k) åpnes det dermed for oppføring av flytebrygger og husvære åpent for allmennheten knyttet til besøkspunkt definert i forvaltningsplanen. I pkt 1.3 m) åpnes det for å sette opp enkle gapahuker. Dette er et tiltak det er kommet innspill på i verneprosessen. Tiltakene nevnt over er inngrep som vil kunne påvirke landskapsverdiene i området noe, samtidig vil det kunne ha svært stor verdi for friluftsliv og reiselivsnæring. Styringsgruppa mener dermed at dette er akseptabelt i forhold til verneverdiene, forutsatt at tiltakene plasseres slik at de i minst mulig grad påvirker landskapsbildet.

I verneprosessen er det kommet innspill fra grunneiere på Ånstad, Tuv, Hell/Buvågen, Refsvika, Hermannsdalen og Bunes om at de ønsker å sette opp bygninger på gamle tufter. Oppføring av nye fritidsboliger er tiltak som det normalt ikke åpnes for i nasjonalparker. Lofotodden nasjonalpark er spesiell på flere måter: Området hadde inntil 1950-tallet flere plasser med fast bosetting. Ved fraflytting ble de aller fleste husene flyttet og det er i dag bare tuftene igjen. Mange av grunneierne har imidlertid sterk tilknytning til stedene. Verneplanprosessen skiller seg også ut ved at den er satt i gang etter ønske fra kommunen. I prosessen har blant annet avgrensning av området vært et tema som er diskutert med kommunene. Fylkesmannen har ønsket at innersida av Lofotodden skal inkluderes i

nasjonalparken, siden dette vil gi en mer mangfoldig nasjonalpark ved at verdier knyttet til både yttersida og innersida av Lofotodden er representert. Innersida av Lofotodden har også områder med trua naturtyper som kulturmarkseng, og vi finner viktige hekkeplasser for sjøfugl her. Dersom innersida av Lofotodden skal være en del av nasjonalparken ønsker Moskenes kommune at det skal være mulighet for oppføring av et begrenset antall fritidsboliger på Ånstad og Tuv.

På yttersida er det i utgangspunktet ikke ønskelig med oppføring av nye bygninger. Landskapet her fremstår i dag som urørt, og det er ønskelig å bevare det slik. I Refsvika er det allerede i dag forbud mot oppføring av bygninger begrunnet ut fra forekomster av automatisk freda kulturminner, og kulturminnemyndighetene har varslet at de vil gi innsigelse til eventuelle planer om bygging her. Det er gjort et unntak på yttersida ved at det åpnes for oppføring av én bygning på Bunes. Unntaket er gjort med bakgrunn i den spesielle historien som ligger bak huset det er snakk om, samt en vurdering av konsekvensene tiltaket vil ha for verneverdiene. På Bunes bodde det inntil 1944 to familier i to hus som var bygd sammen. I 1944 eksploderte en mine på stranda nedenfor husene. Dette førte til at en person omkom, og det ene huset ble sprengt bort. Bunes ble etter dette fraflyttet. Etterkommere etter familien som mistet huset sitt i eksplosjonen ønsker å gjenoppføre huset på tuftene. Tiltaket vil ha liten landskapsmessig betydning siden huset vil ligge vegg i vegg med eksisterende bygning, det vil imidlertid ha svært stor betydning for grunneiere og etterkommere etter de som mistet huset sitt i ulykken i 1944.

Det åpnes for en begrenset utbygging av bygninger på gamle tufter på Ånstad, Tuv, og Bunes i pkt. 1.3 l). Det står i dag bygninger på alle stedene, og de fremstår dermed ikke som urørte. Ved plassering av bygninger slik at de i liten grad påvirker landskapet vurderer styringsgruppa konsekvensen som akseptabel. På Ånstad og Tuv er det registrert områder med automatisk freda kulturminner. Oppføring av bygninger **kan** komme i konflikt med bevaring av kulturminner. Bestemmelsen tas inn i forskrifta selv om tiltakene ikke er avklart med kulturminnemyndighetene. Kulturminnelovens bestemmelser vil gjelde uavhengig av om området er fredet som nasjonalpark, og de kan dermed komme med innsigelse til eventuelle søknader om utbygging her. Kulturminneforvaltningens holdning er i utgangspunktet at forekomst av automatisk freda kulturminner på stedene Hell, Refsvika, Tuv og Ånstad forsterker behovet for en restriktiv holdning til nybygging med forankring i kulturminnelovens § 3.

Alternativt kan avgrensningen av området endres slik at Tuv og Ånstad kommer utenfor nasjonalparken.

2. Plantelivet

Vegetasjonen er i utgangspunktet fredet i en nasjonalpark.

Beite, bålbrenning og plukking av vanlige planter til eget bruk er tillatt innenfor de rammene som settes av annet lovverk, jf. pkt. 2.2 a), b), c) og d).

Det er enkelte mindre plantefelt med sitkagran og vrifuru i området. I tillegg er det enkeltforekomster av disse artene som kan være spredd fra plantefelt utenfor området. Fremmede treslag og spredning fra plantinger er en trussel mot verneverdiene i området, og styringsgruppa ønsker at fjerning av disse trærne skal kunne gjennomføres uten søknad. I pkt. 2.2 e) er det dermed direkte unntak for uttak av fremmede treslag.

Lofotodden kjennetegnes av det åpne og treløse landskapet. Verneverdiene i området er knyttet til det åpne landskapet og naturtypene vi finner her. Områdene i lavlandet har, og er i stor grad enda åpne på grunn av kulturpåvirkning gjennom beite, slått og hogst. Som en

følge av opphørt bruk og fraflytting er deler av området i dag i gjengroing med lauvskog. Størst er gjengroingen i de indre delene av områdene som Ågdalen og Selfjorden. Her vil deler av arealet i dag kunne karakteriseres som skog. Styringsgruppa ønsker at rydding og fjerning av lauvskog skal kunne gjennomføres uten søknad. I pkt. 2.2 e) er det dermed unntak for rydding av lauvskog

3. Dyrelivet

Alt dyreliv er i utgangspunktet fredet i en nasjonalpark. I likhet med det som gjelder generelt er det forbud mot utsetting av dyr.

Jakt, fangst og fiske reguleres ikke av forskriften, og vil kunne foregå på lik linje med det som gjelder utenfor området, jf. 3.2 a). Det samme gjelder uttak av rovdyr, jf. 3.2 b). Utover det som følger av forskriftsmalen er det tatt inn en bestemmelse i pkt. 3.2 c) der det åpnes for at rettighetshavere kan ta bort egg og dun i samsvar med bestemmelser i gjeldende lovverk.

I pkt. 3.3. åpnes det for å gi tillatelse til utsetting av fisk fra lokale fiskestammer der dette er gjort tidligere.

4. Kulturminner

Alle kulturminner er i utgangspunktet vernet i en nasjonalpark, også de som ikke er vernet gjennom lov om kulturminner.

Spørsmål om istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner vil være avhengig av godkjenning av kulturminnemyndighetene. Ansvaret for kulturminner er tillagt Riksantikvaren og regional kulturminnemyndighet ved fylkeskommunen.

5. Ferdsel

Organisert turvirksomhet kan skje uten nærmere tillatelse så lenge naturmiljøet og kulturminner ikke blir skadelidende. Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer i forvaltningsplanen.

6. Motorferdsel

Bestemmelsen inneholder et generelt forbud mot motorisert ferdsel til lands, til vanns og i lufta under 300 meter fra bakken. Motorferdsel i sjø er tillatt jf. pkt. 6.2.a), ellers følger de direkte unntakene i pkt. 6.2 forskriftsmalen.

I pkt. 6.3 listes det opp tilfeller der det etter søknad kan gis tillatelse til motorferdsel. Bestemmelsene følger forskriftsmalen med den endring at det under alle punkt åpnes for bruk av luftfartøy som et alternativ til beltekjøretøy på vinterføre. Bakgrunnen for denne endringen er at det kun er en liten del av området som er tilgjengelig med beltekjøretøy om vinteren. I store deler av området er topografi og terreng av en slik art at eneste fremkomstmiddel foruten båt fra sjø vil være helikopter.

7. Forurensning

Forurensningsloven gjelder på lik linje i nasjonalparken som ellers. Bestemmelsen går ikke utover det som ligger i den, men er en presisering av det forbudet som gjelder generelt.

§ 4 Generelle dispensasjonsbestemmelser

Punktet er i tråd med naturmangfoldlovens § 48. Denne bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke har blitt vurdert i verneprosessen.

§ 5 Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen er et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal sikre en enhetlig forvaltning ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging m.m. Retningslinjene som trekkes opp i forvaltningsplanen må ligge innenfor rammen av forskriften. Utkast til forvaltningsplaner er vedlagt denne verneplanen som eget dokument, og er ute på høring som en del av verneplanen.

§ 6 Skjøtsel

Skjøtsel er skilt ut som egen paragraf for å tydeliggjøre hjemmelen for skjøtsel. Skjøtsel vil være begrenset til tiltak som er nødvendige eller ønskelige for å oppnå formålet med vernet, jf. naturmangfoldlovens § 47. Skjøtselsadgangen i naturmangfoldloven er knyttet til forvaltningsmyndigheten. Omfattende tiltak som ikke er å anse som skjøtsel etter § 6 krever tillatelse fra grunneier/rettighetshaver.

§ 7 Forvaltningsmyndighet

Forvaltningsmyndighet for et verneområde innebærer ansvar for å sikre en utvikling i tråd med verneformålet. Forvaltningsmyndighetens oppgave er å behandle søknader om dispensasjoner, utarbeide forvaltningsplaner, organisere oppsyn i samråd med SNO, vurdere skjøtselstiltak, samarbeide med andre myndigheter, grunneiere, rettighetshavere, lag og foreninger samt holde kontakt med rådgivende utvalg. Forvaltningsmyndigheten for området vil være et nasjonalparkstyre med representanter fra kommunene og fylkeskommunen.

§ 8 Rådgivende utvalg

Et rådgivende utvalg skal bistå forvaltningsmyndigheten med råd og uttalelser i aktuelle forvaltningsspørsmål. Sammensetningen av et slikt utvalg må vurderes bl.a. ut fra brukerinteressene og forvaltningsmessige utfordringer.

§ 9 Ikrafttredelse

Ikrafttredelse av verneforskriften vil være den datoen vernet blir vedtatt av Regjeringen ved Kongelig Resolusjon.

3.4 KONSEKVENSER AV VERNEPLANEN

3.4.1 Reiseliv

Det meste av reiselivsaktiviteten foregår i randsonen til planområdet. Aktiviteter som foregår i planområdet er i en form som kan tillates innenfor en nasjonalpark. Det vil ikke legges begrensninger på organisert ferdsel så lenge ikke naturmiljøet blir skadelidende. Ferdsel som kan skade naturmiljøet må imidlertid ha særskilt tillatelse. Det samme gjelder organisert bruk av hest og sykling.

Et aktuelt spørsmål er om etablering av Lofotodden nasjonalpark vil gi flere besøkende til området. Lofoten er allerede et populært reisemål og det er lite trolig at turister kommer til området kun på grunn av nasjonalparken. Men kanskje kan nasjonalparken bidra til å trekke flere folk vestover til Moskenes og Flakstad.

Vern som nasjonalpark vil begrense omfattende fysisk tilrettelegging i området, eks. bygging av rorbu- eller hytteanlegg. Dette er imidlertid tiltak det heller ikke åpnes for i dag. I en nasjonalpark vil det åpnes for enklere tilretteleggingstiltak, blant annet for å hindre slitasje og erosjon. Dette vil være positivt for alle brukere av området, både lokalbefolkning og tilreisende. Aktuelle tiltak i selve parken vil blant annet være sikring og merking av turstier. I verneforskriften åpnes det også for etablering av besøkspunkt der det blant annet kan

oppføres flytebrygger og husvære åpent for allmennheten. I tillegg åpnes det for å sette opp utedo. Andre tiltak som vil kunne ha betydning for reiselivet er informasjonstiltak, tilrettelegging og samordning av aktivitet utenfor parken. Informasjon vil kunne styre ferdsel utenom sårbare områder samtidig som det gir besøkende kunnskap om området og verdiene, noe som kan gi en bedre opplevelse. Ved innfallsporter kan det tilrettelegges for besøkende med parkering, informasjonstavler, sanitæranlegg, avfallsdunker og lignende. Nasjonalparkstyret vil koordinere tiltak i området, og være en viktig samarbeidspartner for reiselivsaktørene.

Bærekraftig reiseliv er et mål i norsk nasjonalparkforvaltning. Det vil si at bruken av områdene skal være innenfor tålegrensene til natur og miljø, lokalsamfunn og reiselivet som næring. Dersom bruken overstiger naturområdenes tålegrenser eller kommer i konflikt med lokalbefolkningens ønsker og behov, er det behov for å styre utviklingen i ønsket retning. I en nasjonalpark kan organisert ferdsel som skader naturmiljøet reguleres.

3.4.2 Landbruk

Det er ikke forventet at etablering av Lofotodden nasjonalpark vil ha negativ effekt på beitebruken innenfor utredningsområdet. Verneforskriften vil ikke legge begrensninger på bruk av området til beite. I verneforskriften åpnes det for å gi tillatelse til «*oppføring av bygninger, anlegg og innretninger til beitebruk og tilsyn av bufe.*» Dette omfatter blant annet utsetting av saltslikkesteiner, og oppføring av sperregjerder. Det er også åpent for oppføring av bygninger i tilknytning til beitebruk, eks. gjeterhytter og leskjul for utegangersau. Dette er ikke aktuelt i dag, men kan bli aktuelt i fremtiden dersom bruken av området utvides eller ved bruk av andre beitedyr.

Verneforskriften åpner for bruk av motorisert ferdsel til uttransport av syke beitedyr, nødslakt eller transport av veterinær i området. Det har ikke vært benyttet motoriserte kjøretøy til dette formålet tidligere. Av hensyn til dyrevelferd og eventuelle endringer i framtidige transportmetoder tas unntaket likevel med i forskriften.

Manglende respekt for båndtvang er et problem for beitebrukere i dag. Etablering av nasjonalpark kan føre til økt ferdsel i området, og gjøre dette problemet større. Her vil informasjon og økt oppsyn være viktige avbøtende tiltak. Ved innfallsporter bør det settes opp informasjonsplakater hvor det informeres om at det går beitedyr i området, og at båndtvangen må respekteres. Gjennom kanalisering av ferdsel kan trafikken også styres utenom områder der en ønsker at beitedyr skal få være i fred.

3.4.3 Friluftsliv, jakt og fiske

Etablering av Lofotodden nasjonalpark vil kunne ha både positiv og negativ virkning for friluftsliv. I Moskenes og Flakstad frykter enkelte at etablering av nasjonalpark vil føre til økt press på de mest populære utfartsområdene og turmålene. For noen kan dette oppleves negativt og redusere området verdi for friluftsliv. Ved etablering av nasjonalpark kan vi forvente noe mer ferdsel i området. Det er imidlertid allerede i dag mange besøkende til de mest populære turmålene som eks. Bunes, Horseidet, Kvalvika, Refsvika og Ågdalen.

Økt ferdsel kan også gi økt slitasje på naturen. Mange av områdene er sårbare for slitasje, og det er i dag betydelig erosjon langs en del turstier. På enkelte turmål er det også et problem at det ikke er sanitæranlegg. Etablering av nasjonalpark kan forsterke disse problemene, men nasjonalparken kan også gi ressurser og økonomiske midler som kan møte utfordringene. Aktuelle tiltak er informasjon, kanalisering av ferdsel utenom særlig sårbare områder, forsterking av stier og oppføring av utedo.

Nasjonalparken vil føre til restriksjoner på enkelte ferdselsformer. Sykling vil eksempelvis kun være tillatt på traseer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. Det vil heller ikke kunne tilrettelegges for klatring i form av faste bolter i fjell eller etableres anlegg med «via ferrata» (klatreruter med høy grad av tilrettelegging) innenfor parken.

Etablering av nasjonalpark vil i liten grad ha betydning for bruk av området til jakt og fiske i ferskvann. Verneforskriften legger ikke begrensninger på slik bruk av området. Nasjonalparkforvalteren kan bli en støttespiller for aktiv og bedre tilrettelegging, organisering og forvaltning av jakt- og fiskeressursene.

3.4.4 Fiskeri

Fiskerinæringen vil ikke påvirkes av etablering av nasjonalpark. Det er kun mindre områder med sjøareal inkludert i planen, og vernet gjelder kun havoverflata. Nødhavna på Hell vil kunne brukes og eventuelt vedlikeholdes som i dag.

3.4.5 Drikkevannskilder

Det er ingen drikkevannskilder innenfor planområdet etter at grensene ved Fredvang er justert. Etablering av nasjonalpark vil dermed ikke ha betydning for nåværende og fremtidig drift av vannverk for kommunene.

3.4.6 Fritidsboliger

Etablering av Lofotodden nasjonalpark vil få konsekvenser for eksisterende fritidsboliger i området samt for oppføring av nye fritidsboliger:

Konsekvens for eksisterende fritidsboliger:

Det er flere bygninger innenfor planområdet som benyttes som fritidsboliger. Der bygninger har lagt helt på grensen av utredningsområdet, er grensen justert slik at disse kommer utenfor en eventuell nasjonalpark. Dette er gjort ved Ågvatnet og på Fredvang.

For etablerte fritidsboliger innenfor planområdet vil vern ha liten betydning. Vedlikehold av eksisterende bygninger vil kunne gjennomføres så lenge det ikke fører til bruksendring. Verneforskriften åpner også for at det kan søkes om ombygging og mindre utvidelser av eksisterende bygninger, samt oppføring av frittstående bygning som skal benyttes til uthus/utedo. Dette er tiltak som i dag er søknadspliktige etter plan- og bygningsloven. Ved etablering av nasjonalpark må det også innhentes tillatelse etter verneforskriften. Andre tiltak det åpnes for å gi tillatelse til etter søknad er gjenoppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade, bruksendring av eksisterende bygninger, samt rivning av gamle bygninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk.

Verneforskriften åpner for at det etter søknad kan gis tillatelse til motorisert ferdsel for frakt av varer og utstyr til hytter, samt materialer til vedlikehold og byggearbeid. Etter søknad kan det også gis tillatelse til motorisert ferdsel for transport av varig forflytningshemmede til egen hytte. Motorferdsel i utmark er ikke tillatt etter motorferdselloven, og krever i tillegg tillatelse fra kommunen.

Konsekvens for nye fritidsboliger:

Ved etablering av nasjonalpark er det i utgangspunktet forbud mot oppføring av nye fritidsboliger. I verneprosessen har vi fått innspill fra flere grunneiere om at de ønsker å ha mulighet til å sette opp bygninger på gamle tufter. Områdene som hadde fast bosetting inntil første halvdel av 1900-tallet har stor symbolverdi for etterkommere av familier som bodde her.

Etter innspill fra berørte grunneiere ønsker styringsgruppa å åpne for oppføring av et begrenset antall nye fritidsboliger på innersida av Lofotodden (Ånstad og Tuv), samt på Bunes.

Bygging av hytter i planområdet reguleres i dag av plan- og bygningsloven gjennom kommuneplanens arealdel. Området er i begge kommunene avsatt som LNF-område med byggeforbud for fritidshus/hytter. Bakgrunnen for dette er blant annet verdier knyttet til natur, landskap, kulturlandskap og kulturminner. De fraflytta fiskeværene, som er mest aktuell for hyttebygging, ligger i stor grad i tilknytning til automatisk freda kulturminner.

Per i dag er området lite aktuelt for hyttebygging uavhengig av vernestatus. Vern som nasjonalpark vil imidlertid være et varig vern, til forskjell fra kommuneplanens arealdel som revideres med jevne mellomrom. Selv om de store verdiene innenfor området og signaler fra regionale myndigheter tilsier at det ikke vil åpnes for storstilt utbygging av hytter i fremtiden, kan politiske føringer endre seg.

4 Forvaltning og oppsyn

4.1 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Fylkesmannen har tradisjonelt vært tillagt forvaltningsmyndigheten for verneområder i Norge. Høsten 2009 vedtok regjeringen en ny forvaltningsmodell for nasjonalparker. Kommuner som har hele eller deler av en nasjonalpark innenfor sine grenser, får ansvar og myndighet gjennom deltagelse i et nasjonalparkstyre. Styret oppnevnes av Miljøverndepartementet etter innstilling fra kommunene og fylkeskommunen. Departementet utarbeider også vedtekter for styret. Fylkesmannen tilsetter en nasjonalparkforvalter som er sekretær for styret.

Nasjonalparkstyret for Lofotodden nasjonalpark vil bestå av representanter fra Moskenes og Flakstad kommune, Nordland Fylkeskommune og Sametinget (?). Styret er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken og har dermed hovedansvar for å ta vare på de unike kvalitetene i området. Styret skal sørge for en helhetlig og kontinuerlig forvaltning av nasjonalparken på tvers av administrative grenser og innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriften for området. Styrets oppgaver vil blant annet være å behandle søknader etter verneforskriften, utarbeide utkast til forvaltningsplan og sørge for nødvendig skjøtsel, tilrettelegging, merking og informasjon.

4.2 RÅDGIVENDE UTVALG

I henhold til § 8 i verneforskriften skal det etableres et rådgivende utvalg for forvaltningen av verneområdet. Utvalget oppnevnes av nasjonalparkstyret. Det er naturlig at representanter for grunneiere, organisasjoner, næringsdrivende og berørte offentlige myndigheter inngår.

4.3 FORVALTNINGSPLAN

I henhold til verneforskriftens § 5 skal det utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon og så videre. Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal samtidig sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet slik at man unngår tilfeldige enkeltavgjørelser som kan være uheldig for verneverdiene. Gjennom arbeidet med forvaltningsplanen skal det avklares hvordan ulike verne- og brukerinteresser skal behandles. Slik vil forvaltningsplanen også bidra til en mer forutsigbar forvaltning av området.

Forvaltningsmål og retningslinjer i planen skal gis innenfor rammen av verneforskriften. Det kan ikke utformes retningslinjer i forvaltningsplanen som er i strid med vernebestemmelsene. Planen kan imidlertid presisere og utdype verneforskriftene som en støtte til den praktiske forvaltningen av området. Forvaltningsplanen er i utgangspunktet ikke juridisk bindende med unntak av der bestemmelsene i verneforskriften viser direkte til planen. Dette er tilfelle for en rekke av bestemmelsene i forslag til verneforskrift for Lofotodden nasjonalpark.

Når verneplanen sendes på høring vil et utkast til forvaltningsplan følge med. I høring av verneplan vil vi også ha innspill til arbeidet med forvaltningsplanen. Etter eventuelt vedtak om vern vil utkast til forvaltningsplan bli bearbeidet videre av forvaltningsmyndigheten før faglig gjennomgang i Miljødirektoratet, høring og endelig godkjenning.

4.4 OPPSYN

Statens naturoppsyn (SNO) har med hjemmel i Lov om naturoppsyn (1996) ansvaret for statlig naturoppsyn i Norge, herunder i verneområder. SNO skal ivareta nasjonale miljøverdier, forebygge miljøkriminalitet og føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av friluftsløven, naturmangfoldloven, motorferdselsloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og inlandsfiskeloven, markaloven samt deler av forurensningsloven blir overholdt.

Det er per i dag ikke etablert noen egen oppsynsstilling for Lofoten og Vesterålen. Det er en SNO-stilling som dekker opp kystområdene i Salten, Lofoten og Vesterålen. I tillegg er det engasjert noen lokale oppsynsmenn på timesbasis. For å sikre at verdiene i en fremtidig nasjonalpark ivaretas er det behov for økte ressurser til oppsyn i Lofoten.

Hovedoppgavene for et framtidig oppsyn i området vil være:

- veiledning og informasjon til brukere/besøkende
- kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften og annet regelverk
- holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området
- holde oppsyn/oversikt over status til natur- og kulturverdiene i området, med spesiell vekt på truede og sårbare arter. Med særlig vekt på bevaringsmålene jfr forvaltningsplan
- føre tilsyn og utføre eventuelt vedlikeholdsarbeid, herunder informasjons- og oppmerkingsmateriell.

Oppsynsaktiviteten vil i praksis skje i kombinasjon med andre oppgaver, som eksempel oppfølging av forvaltningsplanen, oppgaver knyttet til motorferdsel i utmark og tilrettelegging for friluftsliv. Oppgavene forutsetter en regelmessig tilstedeværelse i felt. Skal intensjonene om veiledning, informasjon og overvåking følges opp, mener Fylkesmannen det er behov for 1 årsverk til oppsyn i den foreslåtte nasjonalparken.

5 Kilder

Blindheim, T., Klepsland, J., Olsen, K. M., Hofton, T. H. & Abel, K. (2008). Naturtypekartlegging i Moskenes og Værøy kommuner 2007. Biofokus-rapport 2008-14.

Eilertsen, S. (2013). Lofotodden Nasjonalpark. Landbruksaktivitet og landbruksinteresser innenfor utredningsområdet for nasjonalparken, konsekvenser ved vern. Bioforsk Rapport Vol. 8 Nr. 154 2013.

Gaarder, G. Larsen, B. H., Melby, M. W., Jørgensen, L., Hatten, L. & Mogstad, D. K. (2004). Rapport fra registreringer i verdifulle kulturlandskap i Nordland 2003-2004.

Fjalstad, A. (2001). En reise i tid og CD-Rom. Naturgeografien i Nord-Norge. Høgskolen i Bodø.

Hansen, O.H. (2011). Lofoten- et geologisk festmåltid. Nettavisen for geomiljøet. Lastet ned 20.03.14 fra www.geo365.no/forskning/lofoten/

Hanssen, U., Gaarder, G. & Alvereng, P. (2013). Naturtypekartlegging etter NiN på Lofotodden, Nordland fylke. Miljøfaglig Utredning, rapport 2013-39.

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, S. (red.). 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Larsen, B. H. & Wergeland Krog, O. M. (2013). Kartlegging av sjøfugl i planlagte Lofotodden nasjonalpark i juni 2013. Miljøfaglig Utredning Rapport 2013-55.

Moen, A. (1998). Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens Kartverk, Hønefoss.

Mæhlum, L. (2010). Strandflate. Store norske leksikon. Lastet ned 20.03.14 fra <http://snl.no/strandflate>

Lykkja, H., Johansen, G. Nygård, M. & Knagenhjelm, C. (2013). Lofotodden nasjonalpark. Kartlegging av aktivitet og konsekvenser for reiseliv og fritidsboliger/hytter. Aurland Naturverkstad. Rapport 18-2013.

Nordland Fylkeskommune. (2008). Kulturminneplan for Lofoten. Utvalgte nasjonalt og regionalt viktige kulturminner i Lofoten. Tapir Akademisk Forlag.

Ot.prp. nr. 52 (2008-2009). Om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Miljøverndepartementet

Puschmann, O. 2005. Nasjonalt referansesystem for landskap – beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner. NIJOS rapport 10. 196 s.

Ramberg, I.B., Bryhni, I., Nøttvedt., A (2006). Norge Blir til. Norges geologi. Norsk geologisk Forening, Trondheim, 608 s.

Røde, G. (1994). På et berg eg kalla mett. Hverdagsliv og fraflytting. Lofotodden 1900-1950. Orkana forlag

Schiøtz, O. (2012). Lofotodden nasjonalpark – forstudium til konsekvensanalyse. Rapport fra forprosjekt, Moskenes kommune.

Strann, K.B., Frivoll, V. Johnsen, T. V. (2006). Viltkartlegging. Moskenes kommune. NINA Rapport 137.

Uttakleiv, L.A., Lykkja, H. (2014).... Landskapstypekartlegging. [Sjekk opp denne.](#)

Statens hus

Moloveien 10

tlf: 75 53 15 00 || fax: 75 52 09 77

fmnpost@fylkesmannen.no

www.fmno.no

www.twitter.com/FMNOrdland || www.facebook.com/FylkesmannenNO

ISBN nummer: